

PROJEKAT: PRAVO NA JEZIK - PRAVO NA ŽIVOT

**ISTRAŽIVANJE O POŠTOVANJU ZAKONA O UPOTREBI JEZIKA U
OPŠTINAMA: LEPOSAVIĆ, ZVEČAN, KAMENICA I KLINA**

Istraživanje o pravu i upotrebi jezika je sprovedeno u okviru projekta „Pravo na jezik – pravo na život“ koji je podržala Kosovska fondacija za otvoreno društvo, a istraživanje je sprovedla Nevladina organizacija “Komunikacija za razvoj društva” (CSD) u partnerstvu sa Nevladinom organizacijom “Omonia”

MAJ - JUNI 2017. godine

Rezime

Kako bi kosovsko društvo postalo demokratsko i pluralističko, kako se navodi u pravnom okviru, obezbeđeni su zaštitini mehanizmi koji obezbeđuju široka jezička prava svih zajednica. Zakonskim okvirom se takođe obavezuju sve javne institucije i davaoci usluga da poštuju ravnopravnu upotrebu i status službenih jezika

Zakon o upotrebi jezika, iako je donesen 2008. godine, još uvek se delimično poštuje zbog nedovoljnih finansijskih i ljudskih resursa, ali i zbog nedostatka političke volje. Zbog toga, usluge na službenim i jezicima u službenoj upotrebi za zajednice, vrlo su problematične.

I pored truda zaposlenih u Kancelariji poverenika za jezike, kampanje podizanja svesti o jezičkim pravima i dalje su minimalne, a opštine su spore u imenovanju glavnih kontakt osoba za jezička pitanja. Nedostatak finansijskih sredstava u samoj Kancelariji poverenika, mali broj zaposlenih i samo savetodavna uloga ove veoma važne institucije, i pored velikog truda, utičeda aktivnosti kancelarije poverenika ne dovode do željenih rezultata.

Nepravilno ispisani nazivi na saobraćajnim znacima i putokazima, ili potpuni nedostatak dvojezičnih natpisa i natpisi na javnim zgradama i preduzećima, koji takođe nisu dvojezični, policijski zapisnici i sudske odluke, samo su deo problema u sprovođenju Zakona o upotrebi jezika. Poteškoće u zapošljavanju službenika javne administracije koji dobro znaju službene jezike u opštinama, neodgovarajuća zastupljenost pripadnika određenih zajednica u javnoj administraciji i nestručna obuka iz jezika, povećavaju problem. Kada se tome dodaju i nepravilno i neblagovremeno prevedeni zakoni, odluke i ostala javna dokumenta, postaje potpuno jasno da sve kosovske zajednice imaju nepremostivu prepreku za učešće u javnom životu.

CSD se u proteklih par godina intenzivno bavi promocijom Zakona o upotrebi jezika na Kosovu. Radeći aktivno u ovom pravcu, analizirajući izveštaje sa terena, ali i u bliskoj saradnji sa Kancelarijom poverenika za jezike, ova organizacija, koja je već 15 godina aktivna u srpskoj zajednici, zaključuje da:

- Zakon o upotrebi jezika na Kosovu predstavlja moderan i odličan zakon koji se, nažalost, ne poštuje u dovoljnoj meri od strane lokalnih i centralnih institucija
- Stanovnici Kosova nisu svesni postojanja zakona i u velikoj meri su neinformisani o svojim pravima
- Kancelarija poverenika za jezike ulaže maksimalne napore, ali je taj napor ravan, kako oni kažu „borbi sa vetrenjačama”, usled slabe podrške ostalih relevantnih faktora i zainteresovanih strana
- Građani nisu svesni postojanja mehanizma za žalbe Kancelariji poverenika, a i nizak je nivo svesti o važnosti poštovanja svojih prava na jezik kao i potrebi za žalbama
- Nepoštovanje Zakona o upotrebi jezika jednako je i u većinski albanskim i u većinskim srpskim opštinama

Pravo na jezik – pravo na život

Cilj projekta “Pravo na jezik, pravo na život”, jeste organizovanje jedinstvene kampanje zastupanja ka Kancelariji poverenika za jezike kroz medijsku i terensku analizu i predstavljanje situacije po pitanju prava na jezik i upotrebi jezika iz perspektive običnih građana, ne bi li se postojeća Strategija

poverenika za jezike ažurirala i akcenat stavio ne samo na institucije, već i na podizanje svesti kod običnih građana o jednom od njihovih elementarnih ljudskih prava, a to je pravo da govore i koriste svoj jezik.

Specifični ciljevi projekta su: definisanje trenutne analize stanja i potreba građana po pitanju upotrebe jezika u opštinama koje su delimično bile zapostavljene, a multietničkog su sastava; predstavljanje rada/uloge Kancelarije poverenika za jezike i podizanje svesti građana o neophodnosti žalbi, ali i o načinu i postojećim mehanizmima za žalbe, kao i uspešna kampanja zastupanja ka Kancelariji poverenika za jezike sa ciljem modifikacije postojeće Strategije i stavljanjem većeg akcenta na same građane, a ne na institucije

Uvod

Cilj istraživanja o jezičkim pravima, jeste analiza stanja u opštinama Kamenica, Klina, Zvečan i Leposavić, u vezi sa trenutnim potrebama građana po pitanju korišćenja prava na jezik, stepenu informisanosti o zakonskom okviru i mehanizmima za poštovanje ovog prava, kao i izrada preporuka centralnim i lokalnim institucijama, posebno Kancelariji poverenika za jezike.

Ciljne grupe su bile albanska i srpska zajednica u ruralnim i gradskim sredinama u opštinama gde čine manjinsku zajednicu. Albanci su bili ciljna grupa u opštinama Leposavić i Zvečan, a Srbi u opštinama Klina i Kamenica. Korišćena metodologija prilikom istraživanja je terenska anketa, koja se sprovodila u maju i junu 2017. godine, a u kojoj je učestvovalo 470 ispitanika.

U anketi je u opštinama Leposavić, Zvečan, Kamenica i Klina, učestvovalo 51% ispitanika muškog i 49% ispitanika ženskog pola. Starosna struktura ispitanika je: 67 ispitanih pripada starosnoj grupi mlađoj do 25 godina, a 88 su starosti od 26 do 35 godina. Grupi od 36 do 55 godina pripada 223 ispitanika, dok 92 ispitanika pripada grupi od preko 56 godina.

Približno polovina ispitanih ima srednje obrazovanje, dok samo 8,7% ispitanika ima visoko obrazovanje, tj. završen fakultet. U 100% slučajeva učesnik istraživanja je rođen na teritoriji Kosova, a 15% su interno raseljena lica, s jednog dela teritorije Kosova na drugi. Posmatrano po opštinama i mestima, u Leposaviću je anketirano 28 ispitanika, Klini 90, Zvečanu 44, a u Kamenici 308 ispitanika.

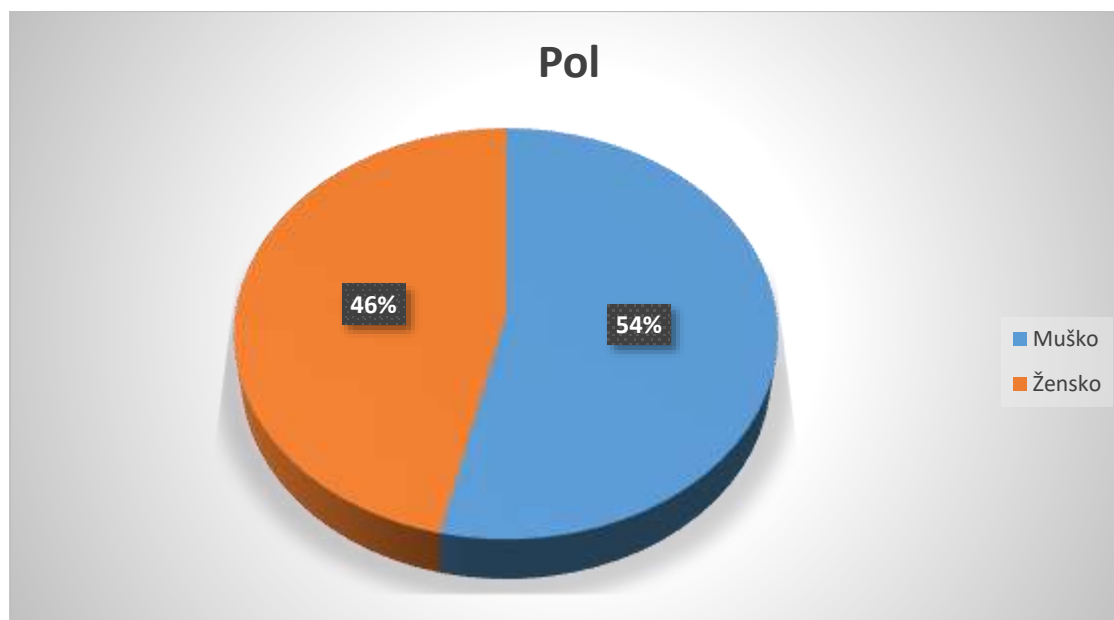
LEPOSAVIĆ

Demografski pregled:

Naziv opštine	Leposavić
Ukupno stanovništvo	18 500
Većinsko stanovništvo	Srpsko
Ukupan broj većinskog stanovništva	18 000
Ukupan procenat većinskog stanovništva	97,30%
Manjinsko stanovništvo u fokusu	Albansko
Ukupan broj manjinskog stanovništva	60
Ukupan procenat anketiranih	47%

Opšti pregled ispitanika: U opštini Leposavić, Albanci žive u tri sela: Košutovo, Šaljska Bisterica i Ceranja. Pre oružanih sukoba na Kosovu 1999. godine, na ovom području ih je živelo oko 600, po popisu koji je sproveo Kosovski zavod za statistiku 2011. godine, bilo ih je 150, a danas samo oko 60 ljudi stalno tu živi. Tridesetak meštana živi u Južnoj Mitrovici, dok vikende provodi u svojim rodnim kućama. Mi smo računali da u tri sela opštine Leposavić, živi 90 ljudi. Većina Albanaca leposavičke opštine je starija od 50 godina i uglavnom imaju srednje i osnovno obrazovanje. Fakultetski obrazovani građani albanske zajednice uglavnom su odselili iz opštine Leposavić zbog loših ekonomskih, infrastrukturnih i socijalnih uslova, odnosno zbog nemogućnosti zaposlenja, kako su nam rekli sami ispitanici.

Narativno objašnjenje grafikona/dijagrama:

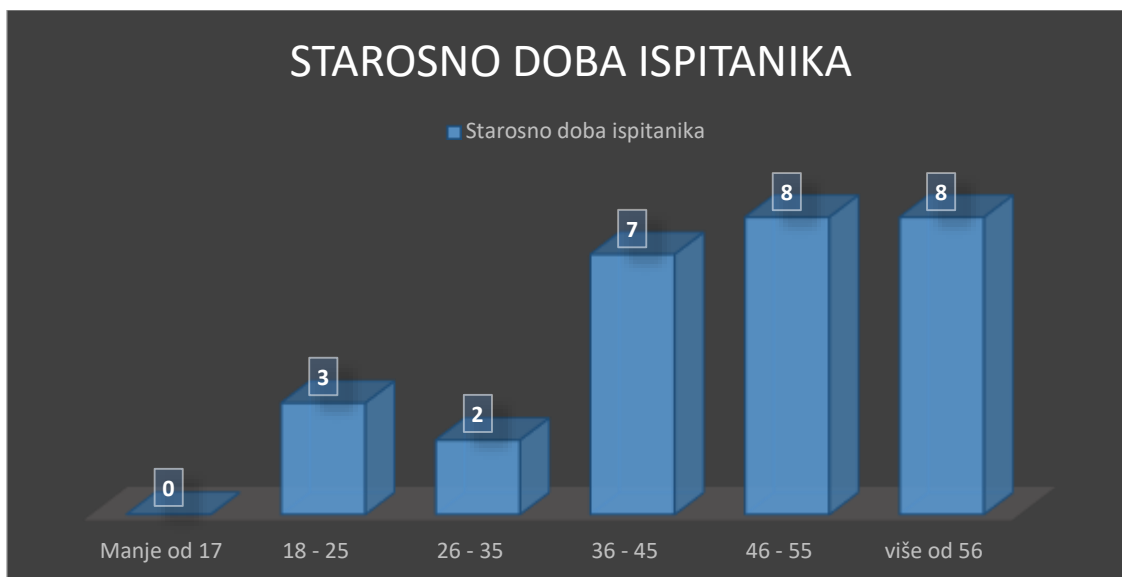
U anketi o Zakonu o upotrebi jezika, u opštini Leposavić, u kojoj, kada su Albanci u pitanju, uglavnom žive staračka domaćinstva, obuhvaćeno je 54% muškaraca i 46% žena. Žene su uglavnom izbegavale anketare, kao i mlađi, kojih inače ima vrlo malo i uglavnom su u selima vikendom.

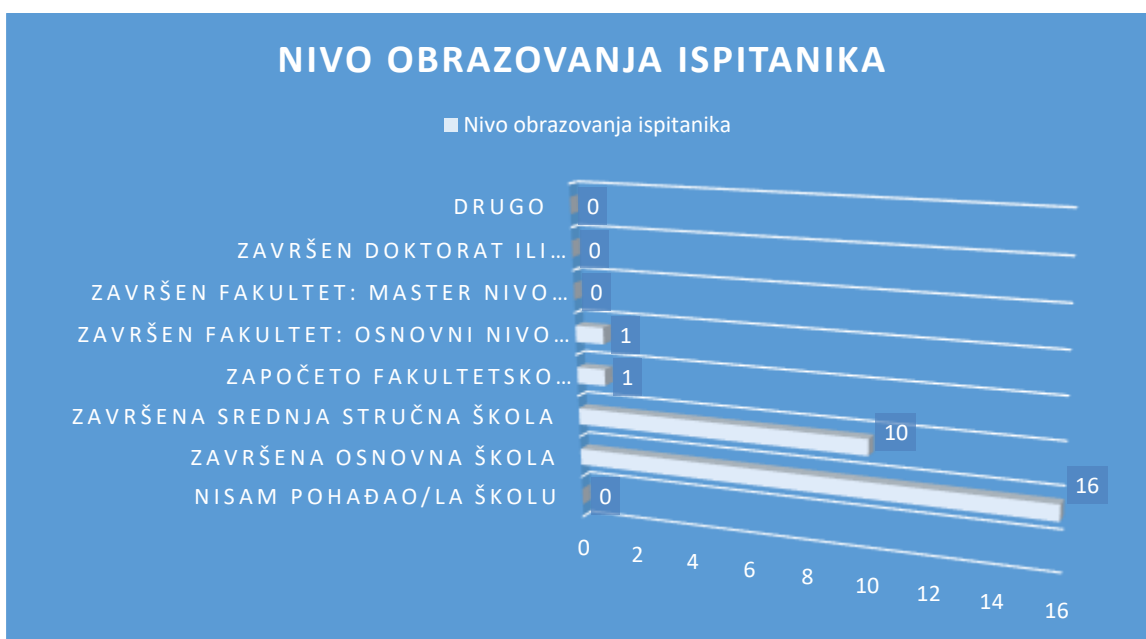
Zbog ciljeva projekta, koji iziskuju anketiranje pripadnika manjinske zajednice, a opisom projekta je predvedeno istraživanje pripadnika albanske zajednice u opštini Leposavić, 100% ispitanika su Albanci. Anketirani su isključivo stanovnici ruralnog područja, jer Albanaca u samom gradu Leposaviću i nema. Inače, nešto manje od 7% stanovnika Leposavića čine manjine, pripadnici bošnjačke, romske i albanske zajednice.

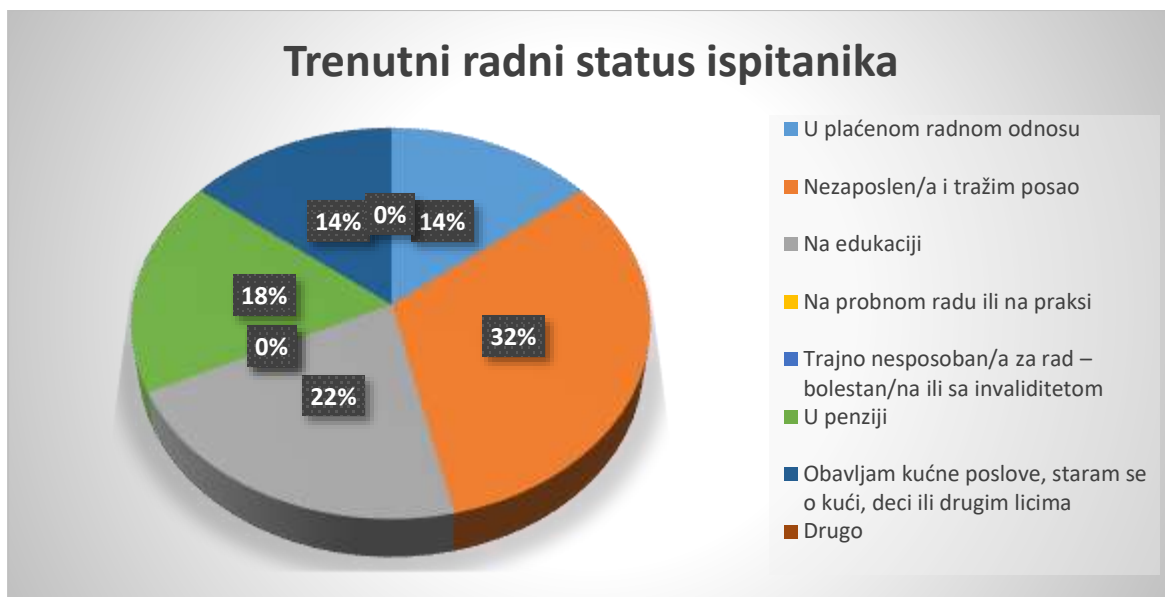
Isključivo su anketirani građani, kojima je maternji jezik, albanski. Ono što smo primetili, jeste da građani Albanci koji žive u opštini Leposavić, stariji od 40 godina, uglavnom dobro govore i srpski jezik.

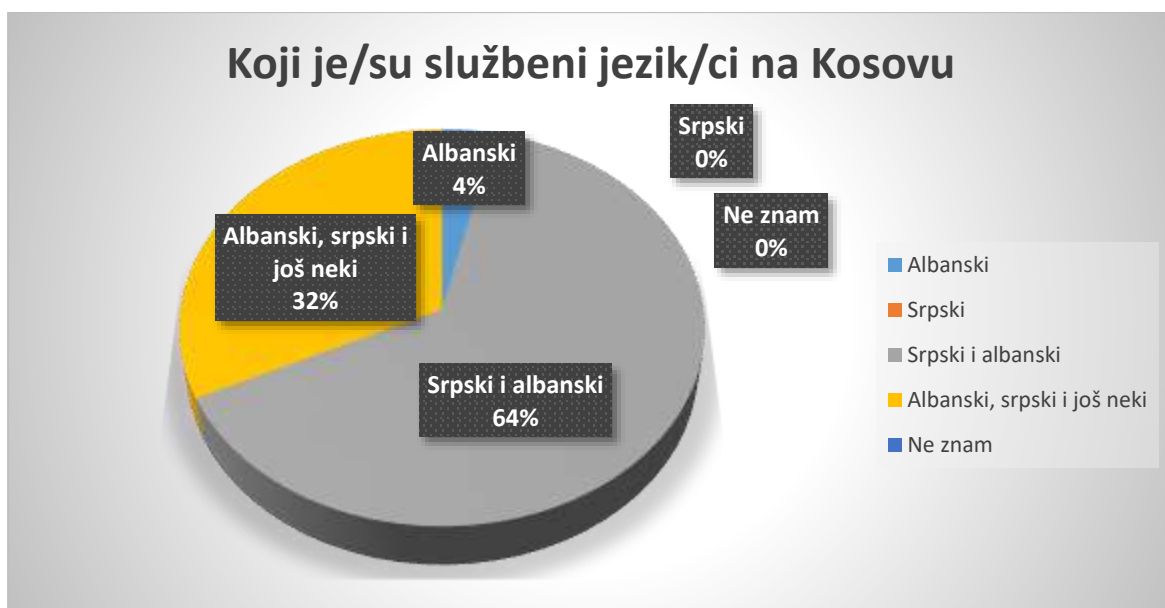
Mladi Albanci, osnovci i srednjoškolci uglavnom ne žive stalno u selima Šaljska Bistrica, Košutovo i Ceraja. Osim što ih ima manje od desetak, uglavnom nisu želeli da razgovaraju sa našim anketarima, kao i sa novinarskom ekipom koja je radila tv prilog i radio reportažu o Zakonu o upotrebi jezika i njegovoj primeni u opštini Leposavić. Anketom je obuhvaćeno troje građana od 18 do 25 godina (koji se takođe mogu izbrojati na prste jedne ruke), dvoje starosti od 26 do 35 godina, sedmero od 36 do 45 godina, osmero starosti od 46 do 55 godina i osmero građana, Albanaca iz opštine Leposavić, starijih od 56 godina.

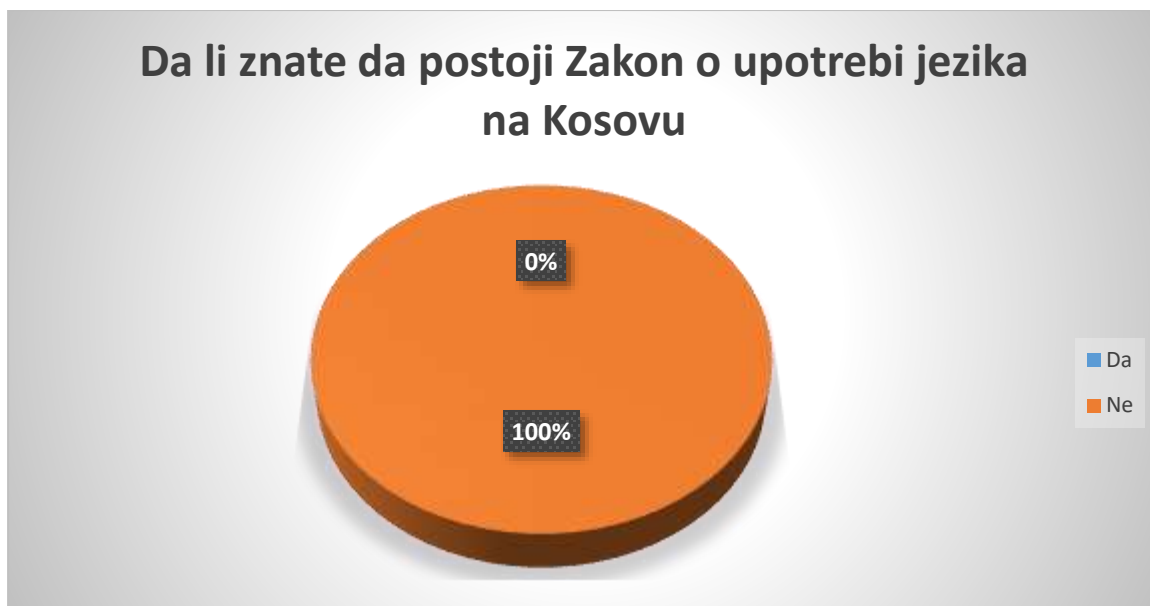
Kao što je već navedeno, fakultetski obrazovani Albanci iz opštine Leposavić uglavnom ne žive u svojim selima zbog nedostatka posla. Mladi ljudi, koji su započeli studiranje, kao i srednjoškolsko obrazovanje, takođe uglavnom ne žive svakodnevno u selima Ceranja, Košutovo i Šaljska Bistrica zbog nedostatka svakodnevnog prevoza do mesta školovanja. Našom anketom smo obuhvatili 16 osoba sa završenom osnovnom školom, 10 osoba sa srednjoškolskim obrazovanjem, jednu osobu koja je završila osnovne studije i jednu osobu koja je započela visoko obrazovanje.

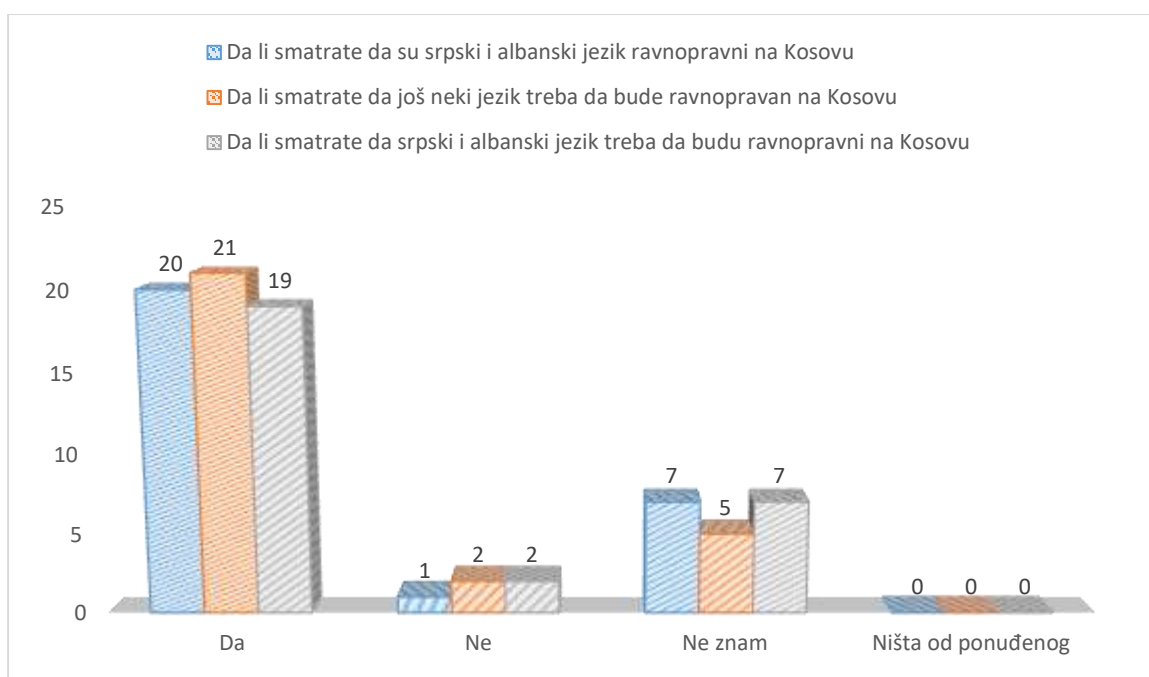
Na osnovu starosne i obrazovne strukture pripadnika albanske zajednice u opštini Leposavić, anketari su u okviru projekta „Pravo na jezik, pravo na život“, uspeli da anketiraju 14% stalno zaposlenih, a 14% su se izjasnili da obavljaju kućne poslove i staraju se o deci. Penzioneri su 18% anketiranih, 22% na nekoj vrsti edukacije i 32% nezaposlenih, koji su sposobni za rad i traže posao.

Zanimljivo je da i pored niskog stepena obrazovanja anketiranih i njihovih odgovora u nezvaničnoj komunikaciji da ne veruju izvršnoj i zakonodavnoj vlasti na Kosovu, da ne prate donošenje zakona i da zbog nedostatka televizijskog i internet signala ne prate svakodnevne vesti i političke, ekonomske i društvene promene na samom Kosovu, pripadnici albanske zajednice u opštini Leposavić su uglavnom znali da su službeni jezici na Kosovu, albanski i srpski. Čak 64% ispitanika je to znalo, dok je 32% mišljenja da su osim albanskog i srpskog, službeni jezici još neki. Samo 4% ispitanika misli da je službeni jezik na Kosovu samo albanski.

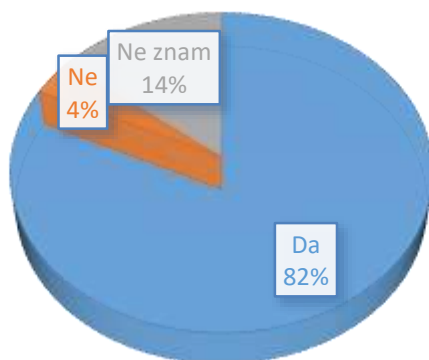
Iako je većina ispitanika znala da su službeni jezici na Kosovu srpski i albanski, 100% anketiranih građana, Albanaca u opštini Leposavić ne zna da postoji Zakon o upotrebi jezika i šta u njemu piše. Na pitanje anketara, kako znaju da su albanski i srpski službeni jezici, uglavnom su odgovarali “da je tako bilo pre 1999. godine“.

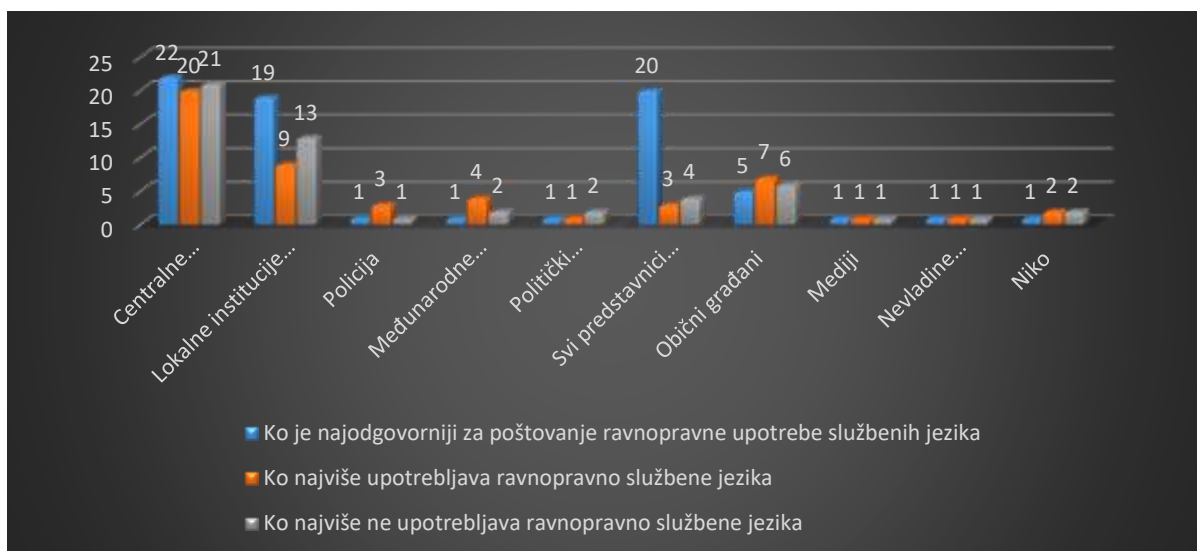
Da su srpski i albanski jezik zaista ravnopravni na Kosovu, smatra 20 ispitanika, jedan ispitanik građanin misli da nisu, dok njih sedmoro ne zna. Da bi još neki jezik trebalo da bude službeni, misli većina ispitanih građana, čak njih 21 od 28 anketiranih, dvoje misli da ne bi trebalo, dok petoro ne zna. Dvoje ispitanih smatra da srpski i albanski ne bi trebalo da budu ravnopravni, sedmoro ne zna, a većina, njih 19, kaže da bi srpski i albanski jezik trebalo da budu ravnopravni. U razgovoru sa anketarima, ispitanici su isticali potrebu za razumevanjem između zajednica, odnosno uvođenje u škole učenje drugog službenog jezika.

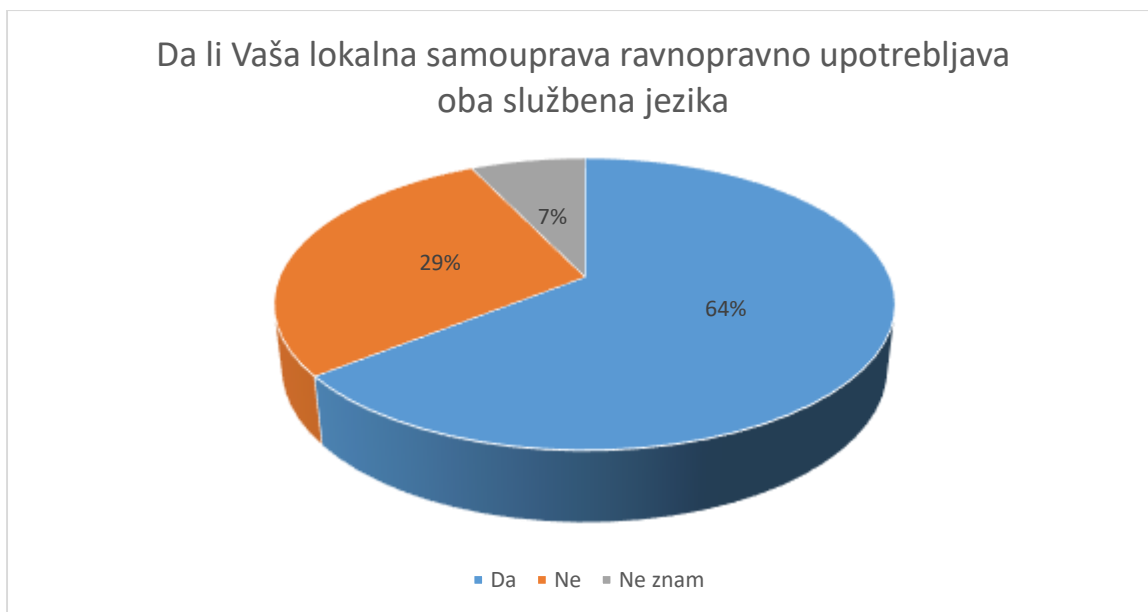
DA LI SU SRPSKI I ALBANSKI JEZIK JEDNAKO ZASTUPLJENI U JAVNOM ŽIVOTU KOSOVA

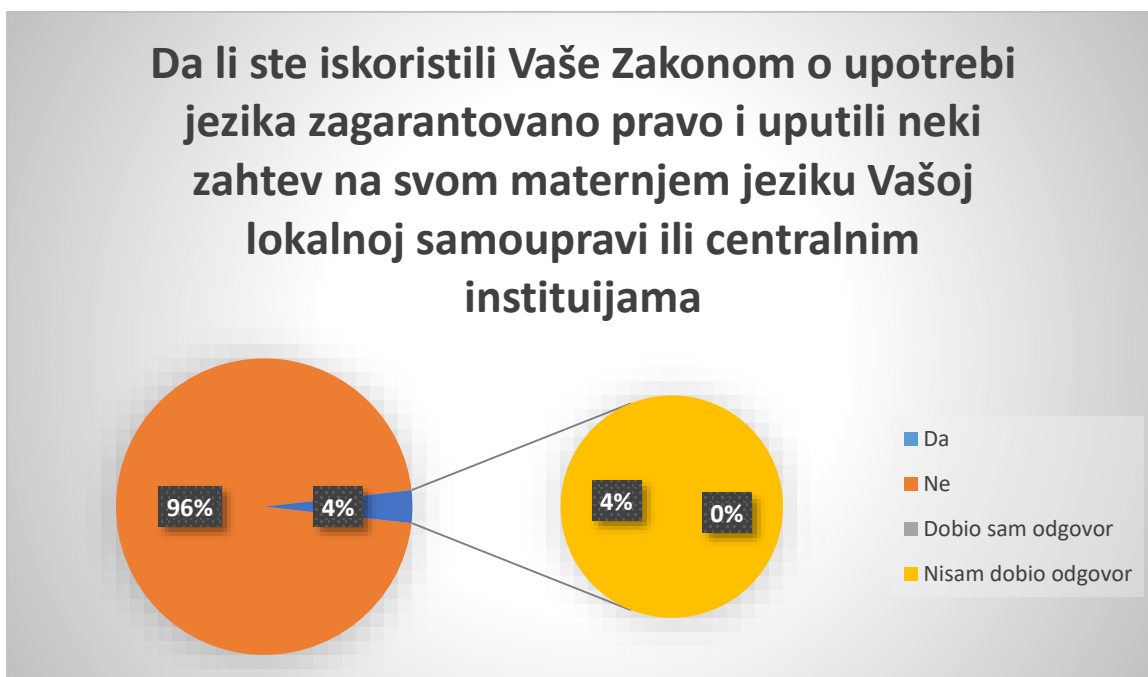
I pored nedovoljne informisanosti zbog nedostatka medija i interneta, kako su nam sami rekli, čak njih 82% misli da su srpski i albanski ravnopravno zastupljeni u javnom životu na Kosovu, u politici, kulturi, medijima itd. Da ne zna, izjasnilo se 14% ispitanih, a samo 4% misli da službeni jezici na Kosovu nisu jednako zastupljeni.

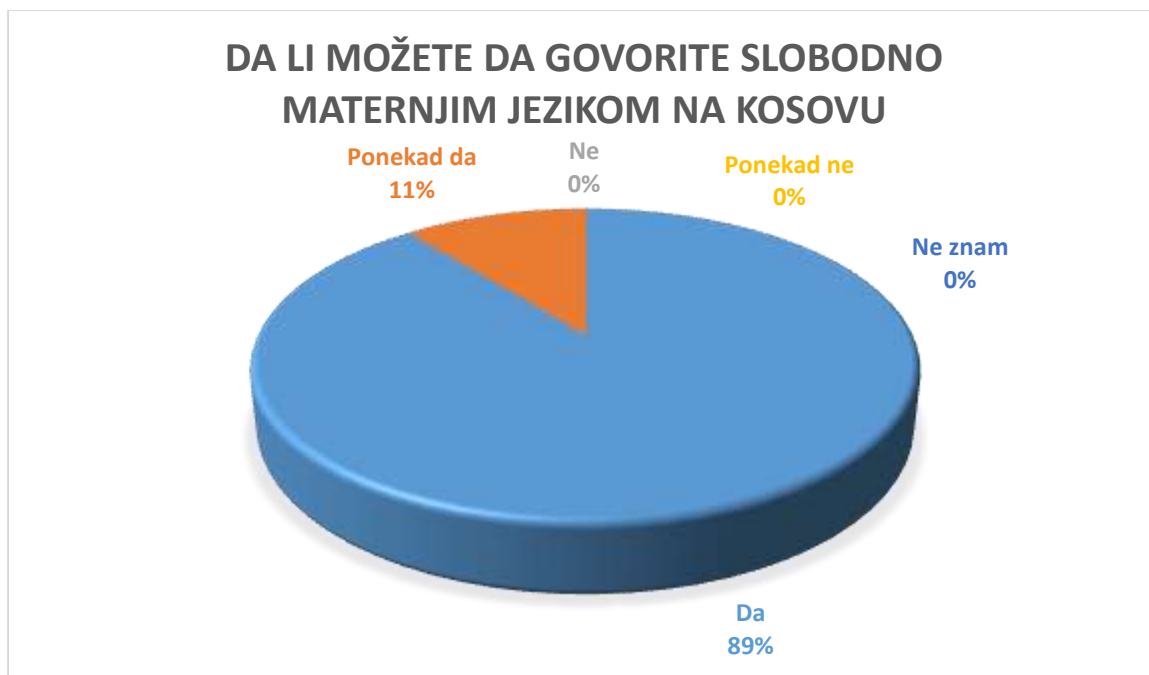
Kada je u pitanju institucionalna odgovornost za ne/poštovanje službenih jezika na Kosovu, pripadnici albanske zajednice u opštini Leposavić, imali su mogućnost da daju više odgovora. Da su najodgovornije centralne institucije, misli 22 ispitanika, da su svi podjednako odgovorni, misli njih dvadestoro, a na trećem mestu su lokalne samouprave, kaže njih 19. Slede sami građani, a tek onda policija, međunarodne i nevladine organizacije i mediji. Većina ispitanika, njih dvadesetoro misli da najpravilnije koriste službene jezike upravo centralne institucije, zatim lokalne samouprave, pa takozvani obični građani, zatim međunarodne organizacije. Slede policija, mediji, nevladine orgaizacije i lokalni politički predstavnici. Zanimljiv je odgovor i na šitanje: ko najviše ne upotrebljava služnbene jezike, na koji su anketari dobili skoro pa istovetne odgovore, što ukazuje na nedovolju informisanost, ali i nezainteresovanost građana koji su anketirani. Nezainteresovanost o zakonu o upotrebi jezika, građani su objašnjavali većim problemima, kao što su teški ekonomski, infrastrukturni i socijalni uslovi života.

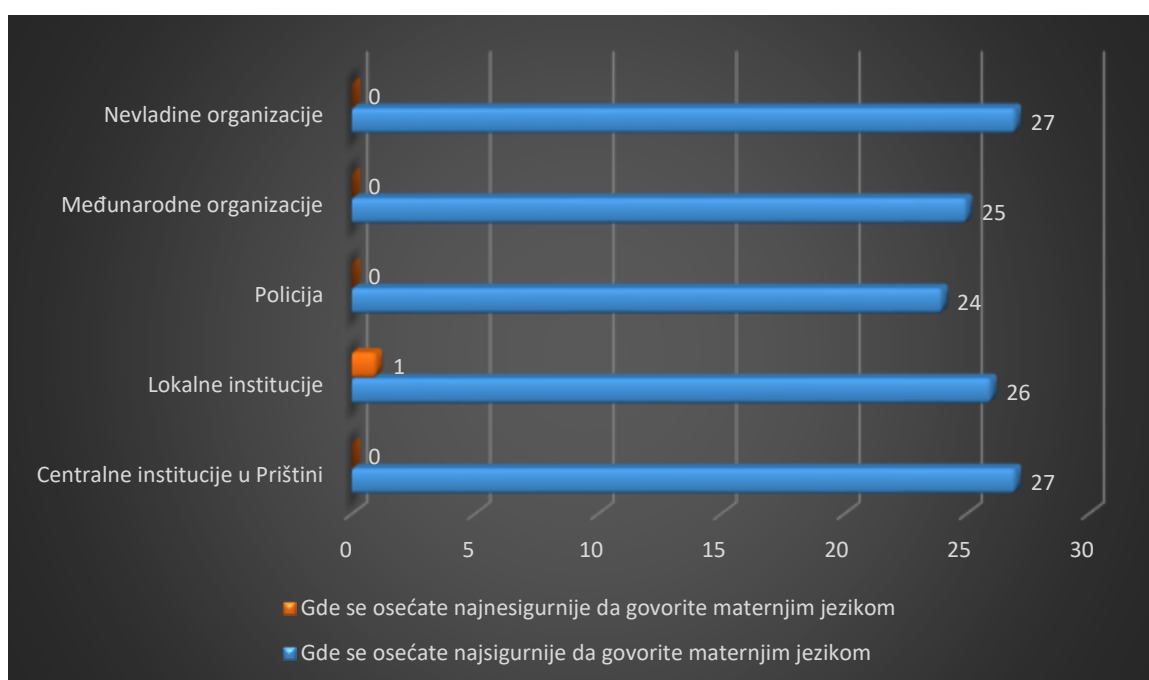
I pored odgovora na prethodno pitanje, na pitanje, da li opštinska administracija i lokalne institucije u opštini Leposavić ravnopravno koriste oba službena jezika, 64% ispitanika je odgovorilo potvrdno, 29% negativno, dok je 7% reklo da ne zna. Kakosmi mi istražili, u samom gradu Leposaviću, osim na policijskoj stanici, nismo primetili nigde dvojezične natpise, kao i na saobraćajnim znacima. Na zgradi opštine su svi natpisi isključivo na srpskom, mada nismo sigurni da ta zgrada i pripada opštini Leposavić, formiranoj po kosovskom sistemu.

Samo 4% aketiranih građana Albanaca u opštini Leposavić je uputilo lokalnoj samoupravi ili centralnim institucijama neki zahtev na svom maternjem jeziku i time iskoristilo Zakonom o upotrebi jezika zagantovano pravo, što je skoro neverovatan odgovor, ali objašnjenje je da u selu Šaljska Bistrica postoji opštinsko odeljenje u kojem oni završavaju administrativne poslove, kao i da anketirani građani ne zaju šta su lokalne, a šta centralne institucije.

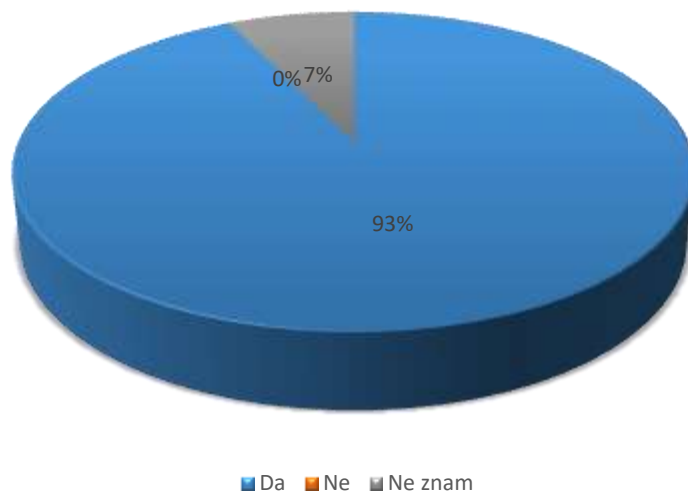

Ne osećaju se svi građani slobodnim kada govore svoj maternji jezik, pokazuje naše istraživanje. Naime, 89% ispitanika kaže da može svako da govori svoj maternji jezik na čitavoj teritoriji Kosova, a 11% kaže da to može samo ponekad.

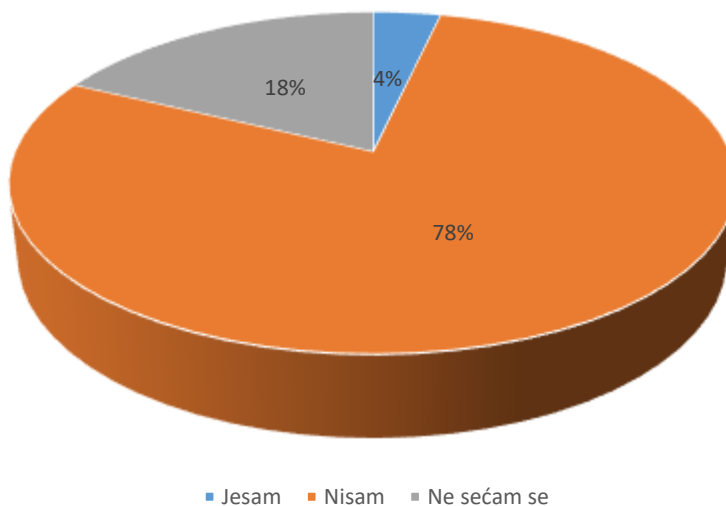
U centralnim institucijama u Prištini i u nevladinima organizacijama je najsigurnije govoriti maternji jezik, smatraju ispitanici Albanci iz opštine Leposavić. Slede lokalne institucije, međunarodne organizacije, a tek na petom mestu je policija. Sa druge strane, samo jedan ispitanik je rekao da se oseća nesigurno u lokalnim institucijama, ako govori svoj maternji jezik, a ostali ispitanici se svuda osećaju sigurnim kada govore svoj maternji jezik.

Da li se osećate sigurno da govorite svojim maternjim jezikom u Vašoj opštini

Odgovor na pitanje da li se osećaju sigurno ako govore svoj maternji jezik u lokalnim institucijama, potvrdio je odgovore na prethodno pitanje, jer je 93% izjavilo da se oseća sigurnim, dok je 7% reklo da ne zna, jer od oružanih sukoba na Kosovu nisu ni posetili svoju lokalnu samoupravu.

Da li ste imali poteškoća da koristite javne usluge zato što službenik nije govorio drugi službeni jezik

Određene poteškoće u korišćenju javnih usluga zato što službenik nije govorio drugi službeni jezik, imalo je samo 4% ispitanika, 78% nije imalo poteškoća, dok se 18% ispitanika ne seća.

Ovakvi odgovori su pokazali neophodnost ovakvih istraživanja i projekata koji se tiču Zakona o upotrebi jezika, kao i sa potrebom upoznavanje građana na severu Kosova, posebno pripadnika manjinskih zajednica sa postojanjem Kancelarije poverenika za jezike, sa njenim ovlašćenjima, kao i sa jezičkim pravima građana Kosova. Naime, samo dva ispitanika je dalo odgovor da zna da se može žaliti ukoliko javna institucija ne poštuje i ne koristi ravnopravno oba službena jezika, dok 25 ispitanih to ne zna. Samo jedan ispitanik zna da postoji organ na Kosovu koji se bavi poštovanjem ravnopravnosti jezika, 24 ne zna, dok troje misli da ne postoji. Čak 21 ispitanika je sigurna da ne postoji kontakt osoba za poštovanje ravnopravnosti oba jezika u njihovoj opštini, samo dvoje zna da takva osoba postoji, dok petoro ne zna.

S obzirom na starosnu dob ispitanika, naša anketa je pokazala da čak 75% ispitanika, Albanaca koji žive u opštini leposavić, govori oba službena jezika, dakle pored maternjeg albanskog i srpski jezik. **Zaključak:** Administracija opštine Leposavić nije u potpunosti funkcionalna, opština nema prostorije, niti oformljene sve direktorate i službe. Opštinsko odeljenje koje funkcioniše u selu

Šaljska Bistrica u ovoj opštini, pomaže građanima albanske zajednice, ali sa druge strane zbog toga Albanci uglavnom retko posećuju opštinski centar. Tako, ne možemo da imamo potpuno jasnu sliku o poštovanu zakona koji se tiču manjina, posebno Zakona o upotrebi jezika.

Istraživanje koje smo obavili, pokazalo je da građani Albanci koji žive u najsevernoj kosovskoj opštini, misle da je potrebno da srpski i albanski budu službeni jezici na Kosovu i da je potrebno poznavati jezik svoji komšija. Anketirani takođe većinom misle da je Kosovu slobodno govoriti maternjim jezikom. Većina ispitanika zna da postoji Zakon o upotrebi jezika, oseća se sigurno kada govori svoj maternji jezik, ali u isto vreme, većina ne zna da postoji Kancelarija poverenika za jezike, niti koja su njena ovlašćenja. Osim što ispitanici nisu znali da se mogu žaliti Kancelariji poverenika ukoliko se ne poštuje njihovo jezičko pravo, ispitanici, Albanci koji žive u opštini Leposavić, ne znaju da u njihovoj opštini postoji kontakt osoba za jezička prava.

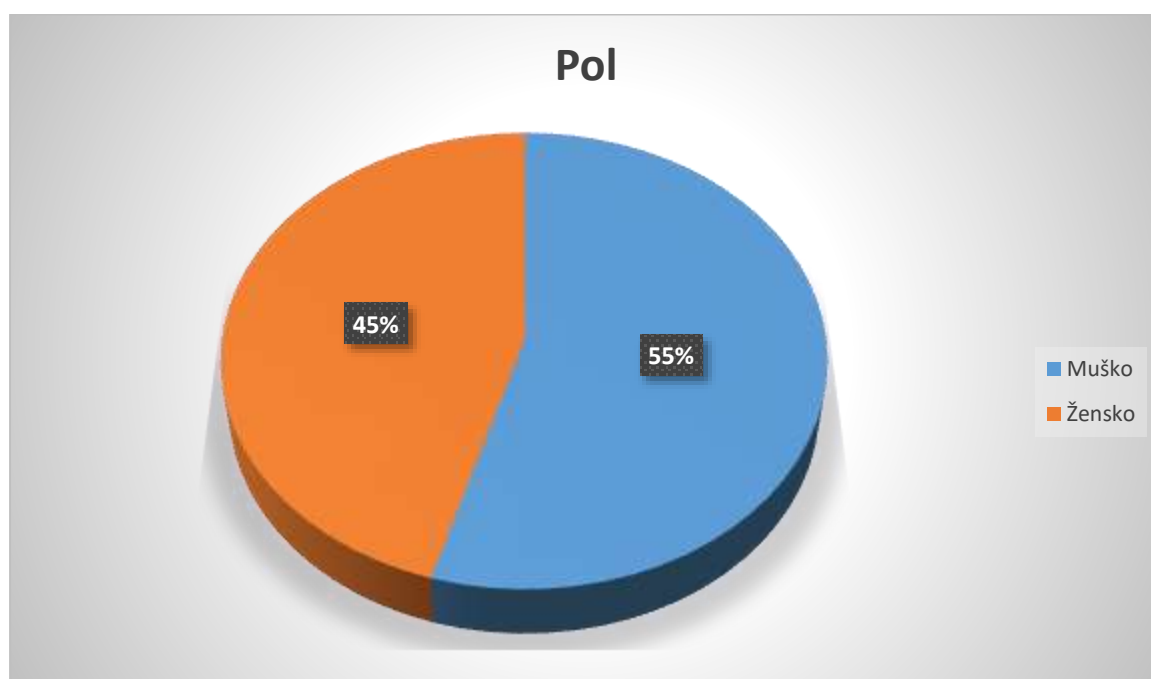
ZVEČAN

Demografski pregled:

Naziv opštine	Zvečan
Ukupno stanovništvo	17 000
Većinsko stanovništvo	Srpsko
Ukupan broj većinskog stanovništva	16 600
Ukupan procenat većinskog stanovništva	97,60%
Manjinsko stanovništvo u fokusu	Albansko
Ukupan broj manjinskog stanovništva u fokusu	150
Ukupan procenat anketiranih	30%

Opšti pregled ispitanika: Opština Zvečan je većinski naseljena Srbima i od 17 000, Srbi čine 16 600 stanovnika. Osim Bošnjaka, Roma i malog broja Turaka i Goranaca, u selima Lipe, Žaž i Boljetin, živi oko 150 Albanaca. Opština je formirana 2013. godine, kada su prvi put Srbi sa sevara izašli na lokalne izbore koje su raspisale kosovske institucije. U albanskim selima opštine Zvečan, kao i u opštini Leposavić, žive većinom staračka domaćinstva, većina meštana je starosti iznad 55 godina. Fakultetski obrazovanih građana u selima naselejenim Albancima u opštini Zvečan, uglavnom nema ili su u svojim rodnim selima isključivo vikedom, a većina meštana ima završenu samo osnovnu ili najviše srednju školu.

Narativno objašnjenje grafikona/dijagrama

Ispitivanje u selima nastanjenim Albancima u opštini Zvečan, obuhvatilo je 55% muškaraca i 45% žena.

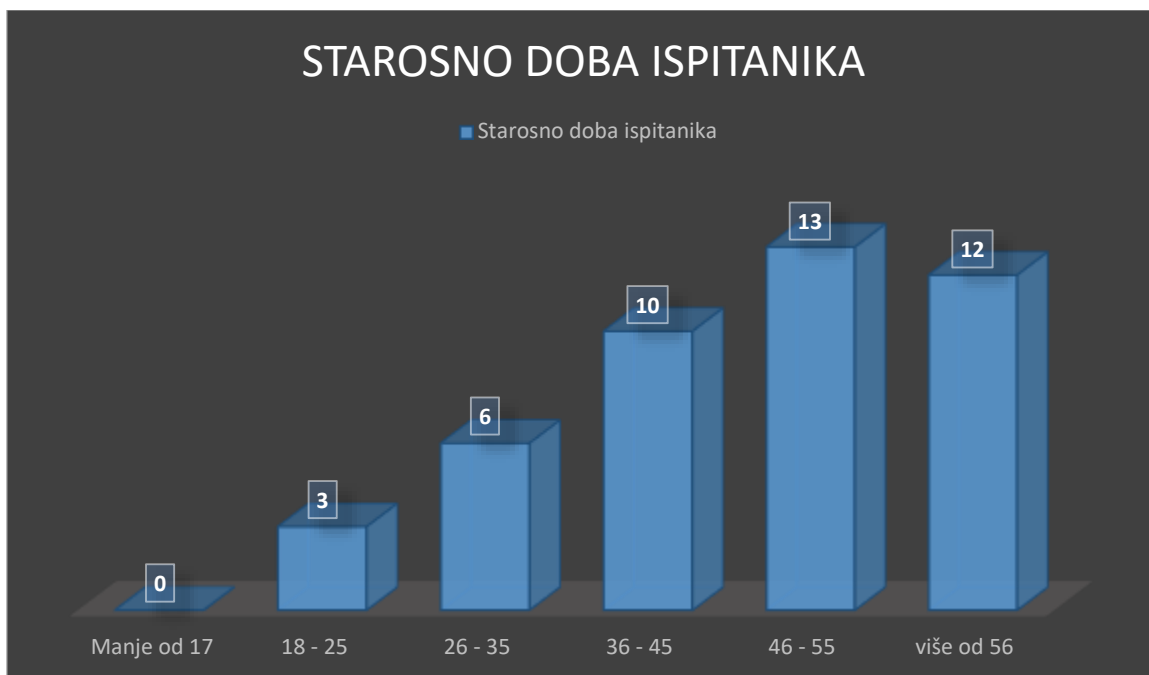

Istraživanje o Zakonu o upotrebi jezika u opštini Zvečan rađeno je u cilju ispitivanja jezičkih prava Albanaca u ovoj opštini, tako da su ispitanici isključivo Albanci.

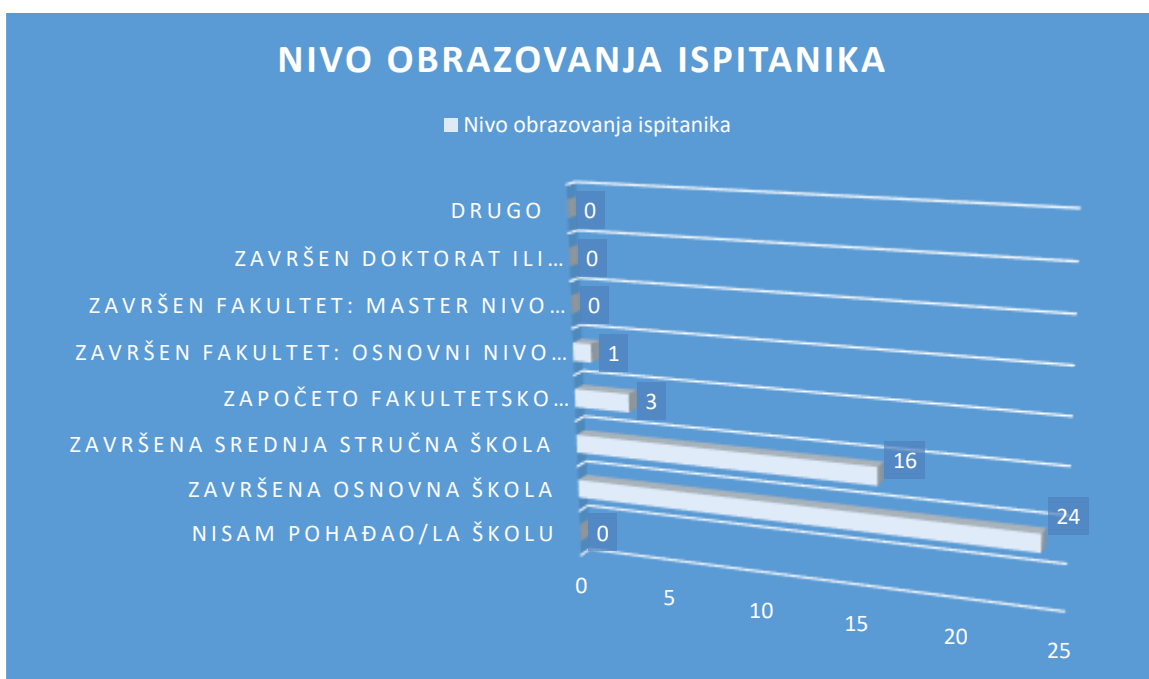

Maternji jezik ispitanika je albanski. Zanimljivo je da su u selu Žaž, meštani bili veoma raspoloženi za razgovor, da nije bilo problema da oni koji znaju govore sa nama srpski jezik, dok su u Boljetinu i selu Lipa, meštani bili suzdržaniji.

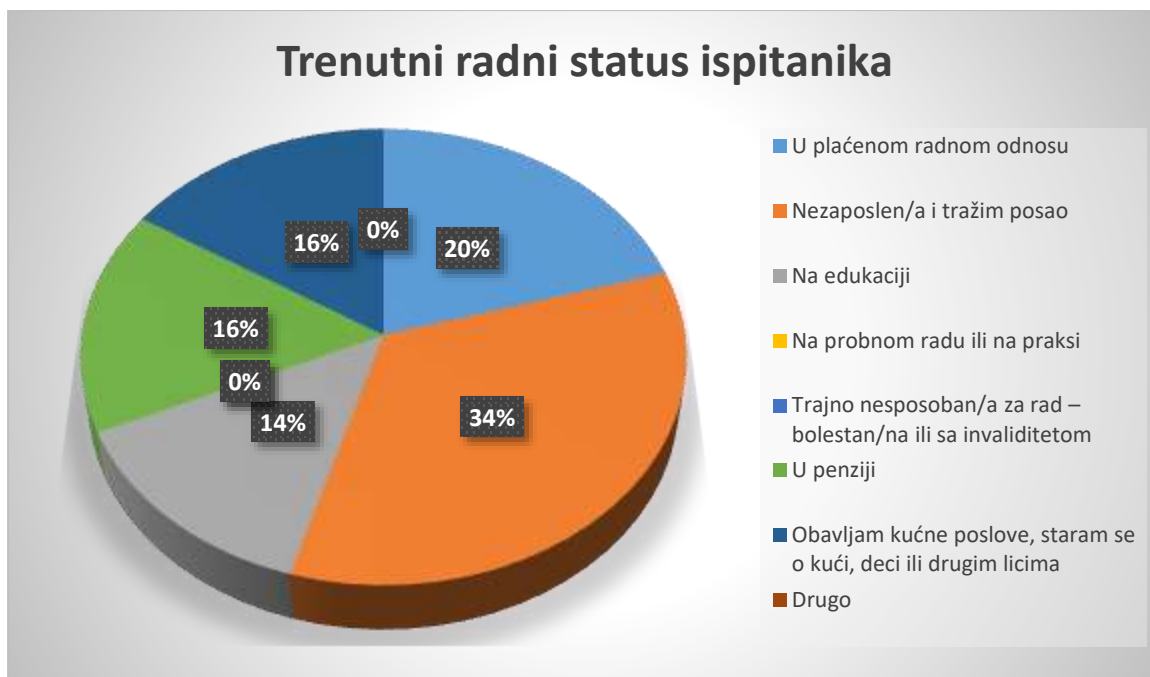

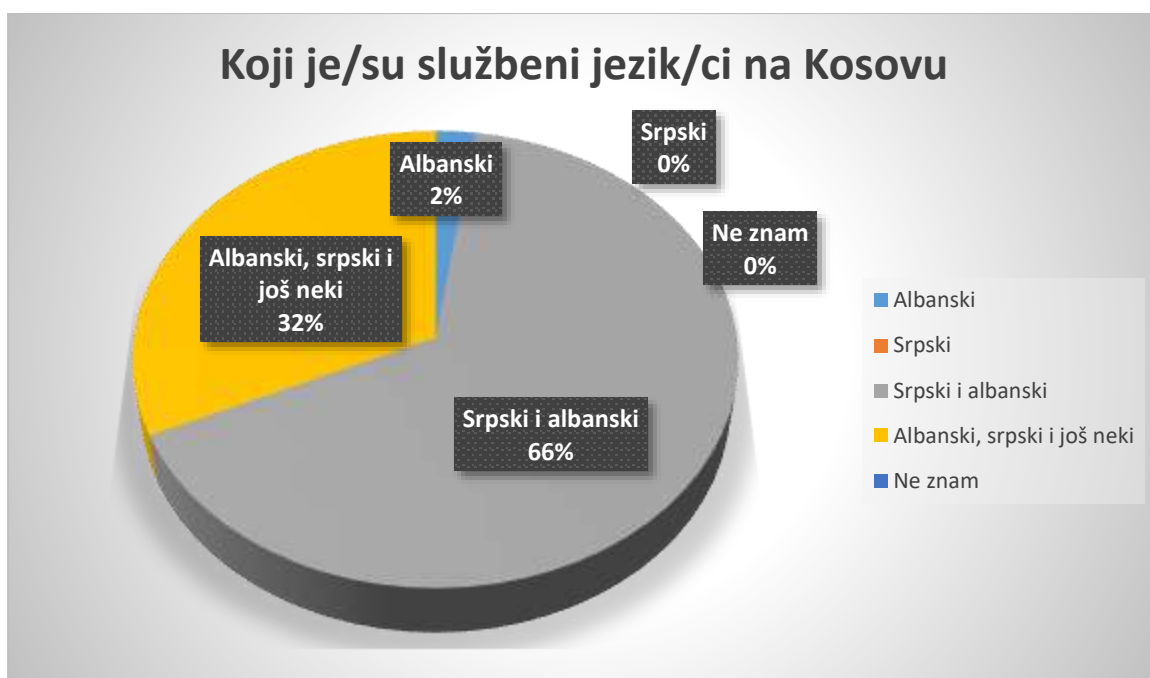
Kao i u istraživanju u opštini Leposavić, i u opštini Zvečan nismo imali ispitanike mlađe od 17 godina, iako je primetno da mladih ima više, posebno u selu Lipa. Od 44 ispitanika, najviše ispitanika je bilo starosti od 46 do 55 godina, ukupno 13, a dvanaestoro ispitanih osoba je imalo više od 56 godina. Desetoro anketiranih je imalo između 36 i 45 godina, šestoro je imalo između 26 i 35 godina, a samo troje anketiranih je bilo starosti između 18 i 25 godina.

Od 44 ispitanika, 24 je završilo osnovnu školu, 16 srednju stručnu školu, troje su studenti, dok je samo jedan ispitanik završio osnovne studije.

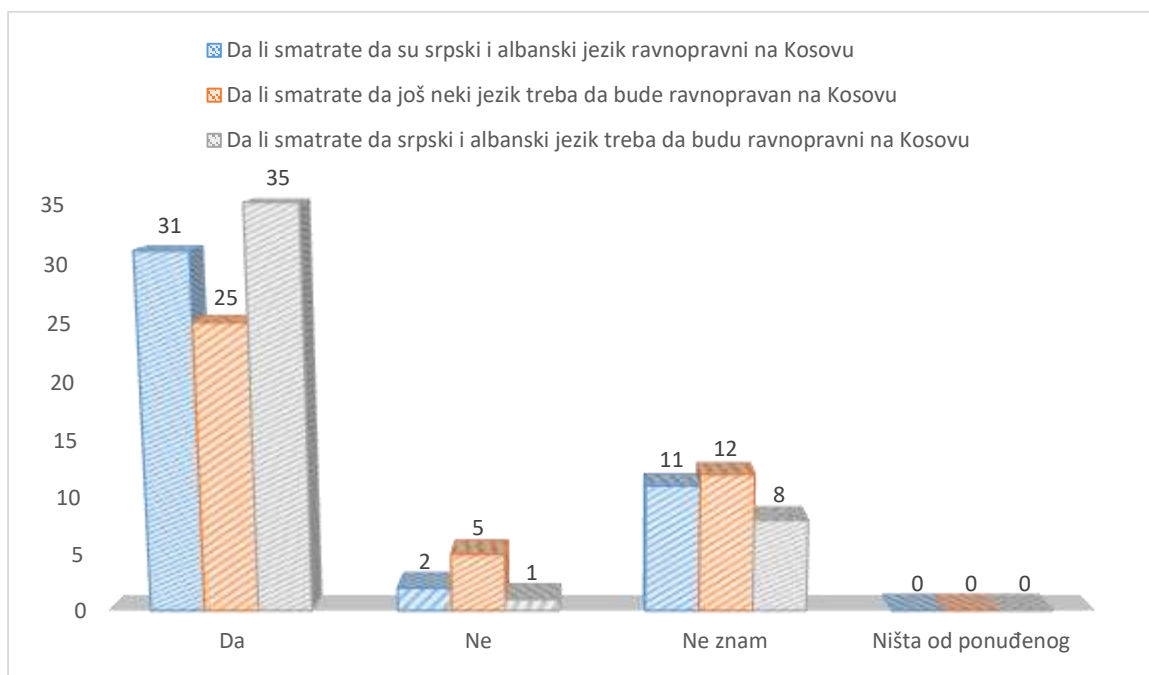
Većina ispitanika je nezaposlena, 34%, njih 20% je u plaćenom radnom odnosu, a 16% anketiranih su penzioneri. Među anketiranim je 14% na nekoj vrsti edukacije, dok se 16% izjasnilo da obavljaju kućne poslove, odnosno vode računa o kući i deci.

Da su albanski i srpski službeni jezici na Kosovu, zna 66% ispitanika, dok 32% misli da je još neki jezik službeni. Samo 2% ispitanih misli da je jedino albanski, službeni jezik na Kosovu.

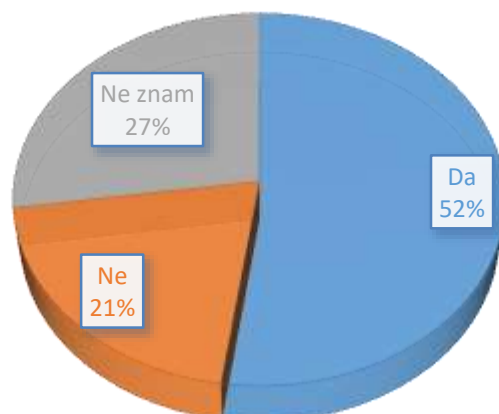

Iako su ispitanici većinom znali koji su službeni jezici na Kosovu, samo 2% zna da postoji i Zakon o upotrebi jezika koji je donela Skupština Kosova. U neobaveznom razgovoru nisu znali da nam kažu šta piše u zakonu.

Da su srpski i albanski jezik zaista i ravnopravni na Kosovu, a ne samo na papiru, misli 31 ispitanik, dok jedanaestoro njih kaže da ne zna. Samo dvoje misli da srpski i albanski nisu ravnopravni. Takođe 35 ispitanik smatra da bi srpski i albanski trebalo da budu ravnopravni, dok samo jedan ispitanik misli negativno, a osmero kaže da ne zna. Da bi još neki jezik trebalo da bude službeni na Kosovu, smatra 25 ispitanika, 12 kaže da ne zna, a petoro misli da ne bi trebalo.

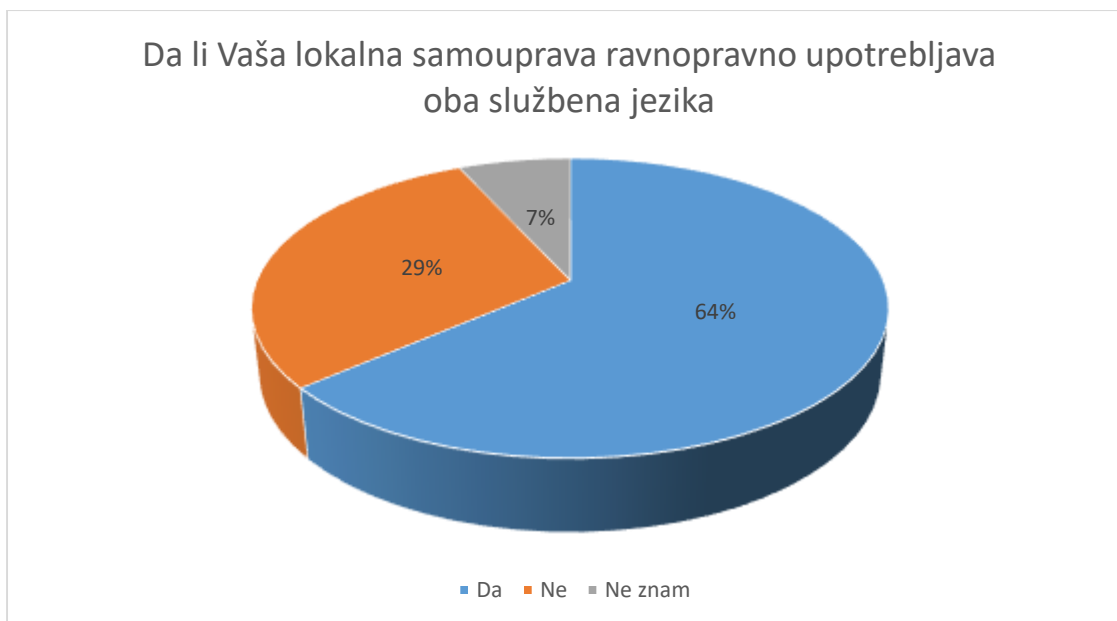
DA LI SU SRPSKI I ALBANSKI JEZIK JEDNAKO ZASTUPLJENI U JAVNOM ŽIVOTU KOSOVA

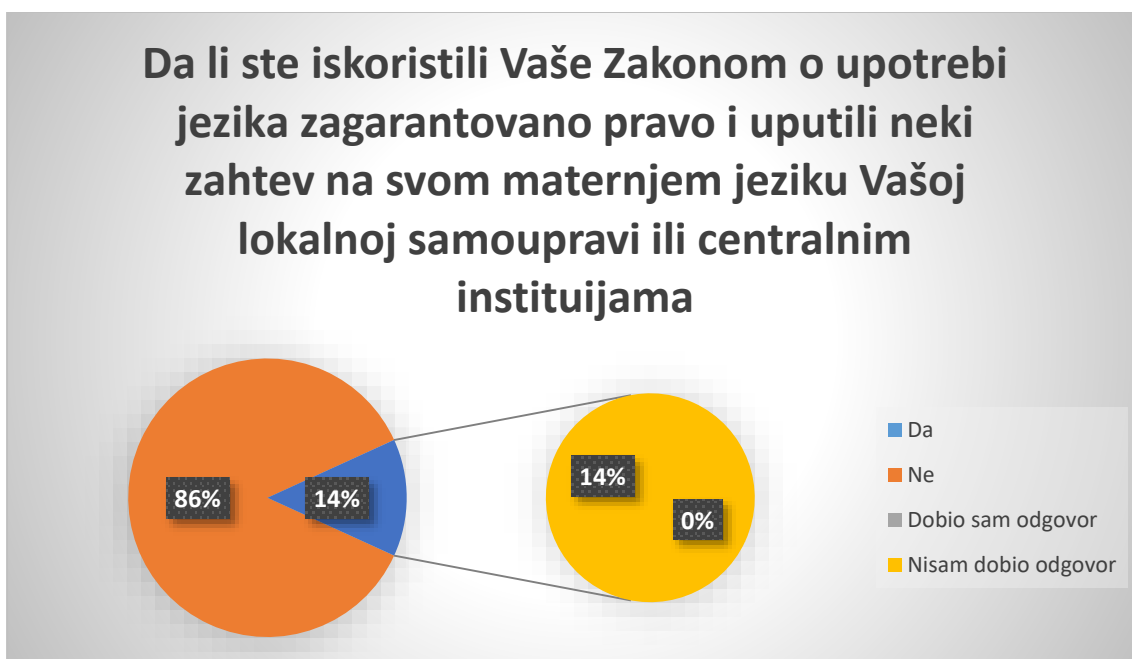
Da srpski i albanski jezik nisu jednako zastupljeni u javnom životu na Kosovu, smatra 21% ispitanika, 27% ne zna, dok 52% misli da su ravnopravno zastupljeni. Nasuprot Albanaca u opštini Leposavić, u čijim selima je veoma loš signal za prijem televizijskog signala, kao i interneta, u opštini Zvečan, u selima Žaž, Boljetin i Lipa, nema tih problema, pa su samim tim i građani bolje informisani.

Ispitanici smatraju da su za poštovanje ravnopravne upotrebe službenih jezika, najodgovornije centralne, zatim lokalne institucije, dok je na trećem mestu odgovor „svi predstavnici podjednako“. Slede obični građani, policija i međunarodne organizacije, a tek na kraju su mediji, nevladine orrganizacije i lokalni politički predstavnici. Na pitanje ko najviše upotrebljava, odnosno ne upotrebljava podjednako službene jezike, imali smo istovetne odgovore. I na jedno i na drugo pitanje, na prvom mestu su centralne instirucije, a na drugom lokalne. Ispitanici su posebno naglasili da obični građani uglavnom poštuju i upotrebljavaju oba službena jezika.

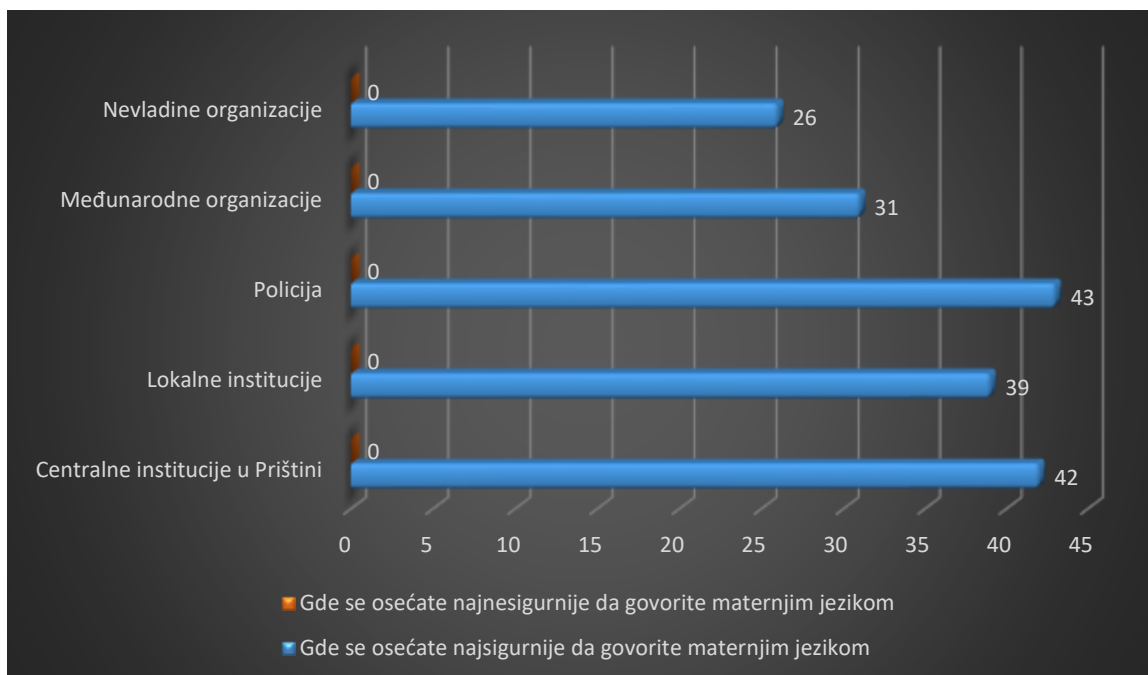
Da ne znaju da li se u njihovoj lokalnoj samoupravi ravnopravno upotrebljavaju oba službena jezika, izjasnilo se 7% ispitanih, 29% je reklo „ne“, dok 64% smatra da se u opštini Zvečan poštuje Zakon o upotrebi jezika, odnosno da se u njihovoj lokalnoj samoupravi ravnopravno koriste oba službena jezika.

Nepostojanje svih odeljenja u opštini Zvečan, kao i opštinsko odeljenje u selu Lipa u kojem Albanci završavaju administrativneposlove, smanjuje broj građana koji ima potrebe da ide u sam grad Zvečan. Takođe, ispitanici ne razlikuju šta su cetralne, a šta lokalne institucije, što je bila situacija i u opštini Leposavić. Zbog toga je 86% ispitanih reklo da se nikada nije obratilo zahtevom na svom maternjem jeziku nekoj centralnoj instituciji ili lokalnoj samoupravi, što je neverovatno i skoro, kakose nama čini, nemoguće. Od 14% koji su rekli da jesu, niko nije dobio odgovor na svom maternjem jeziku, što ukazuje da se Zakon o upotrebi jezika ne poštuje, iako smo na prethodna pitanja dobili odgovore da se poštuje.

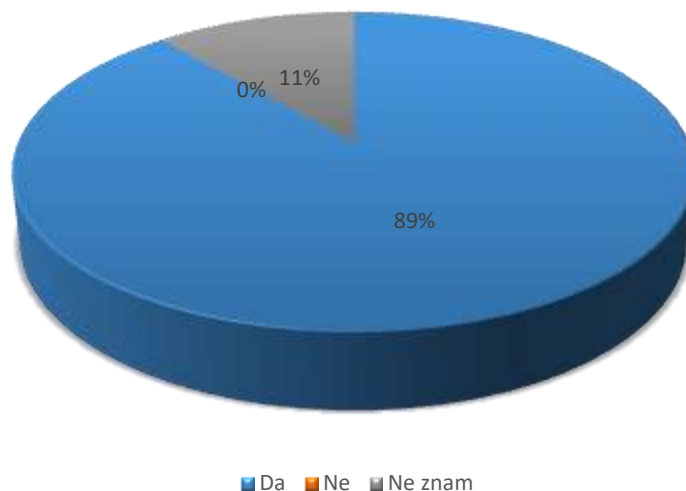

Da mogu da govore slobodno svojim maternjim jezikom svuda na Kosovu, izjasnilo se 84% ispitanika, dok je njih 16% reklo da samo ponekad to može.

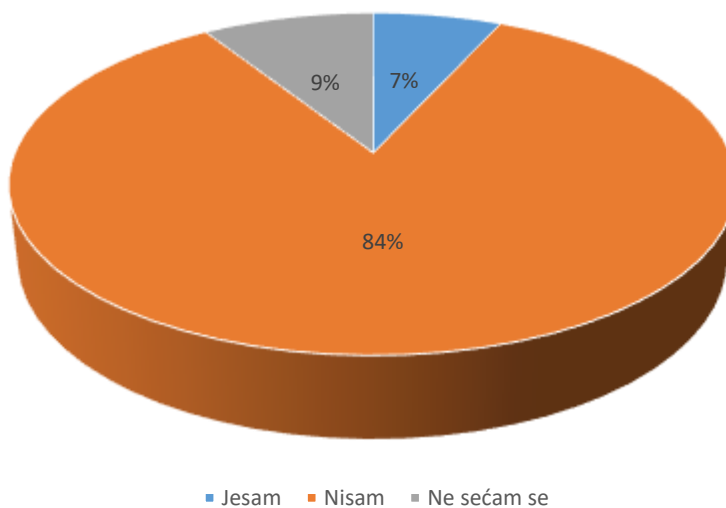
Ispitanici su rekli da nema institucije u kojoj se osećaju nesigurno ako govore svojim maternjim jezikom, dok se najsigurnije osećaju dok pričaju svoj maternji jezik u policiji, zatim u centralnim institucijama u Prištini. Na trećem mestu, gde se osećaju najsigurnije kada govore maternji jezik je lokalna samouprava, slede međunarodne i na kraju nevladine orgaizcije.

Da li se osećate sigurno da govorite svojim maternjim jezikom u Vašoj opštini

Ukupno 89% ispitanih se oseća sigurno kada govori svoj maternji jezik u opštini Zvečan. U neformalnom razgovoru smo takođe saznali da nikada niko od Albanaca nije imao problem kada govori svoj maternji jezik u opštini ili u nekoj drugoj instituciji u svom opštinskom sedištu.

Da li ste imali poteškoća da koristite javne usluge zato što službenik nije govorio drugi službeni jezik

Većina ispitanika nije imala poteškoća u korišćenju javnih uluga zato što službenik nije govorio drugi službeni jezik, njih 84%, dok je 7% imalo poteškoća, a 9% ispitanih se ne seća. Albanci koji žive u opštini Zvečan ipak vrlo retko idu u opštinu Zvečan zbog administrativnih usluga, jer u selu Lipa imaju opštinsko odeljenje u kome rade Albanci.

Ispitanici albanske zajednice u opštini Zvečan skoro da i ne znaju da postoji Kancelarija poverenika za jezike, odnosno organ koji se bavi poštovanjem ravnopravnosti jezika. Takođe ne znaju da imaju mogućnost da se žale, ukoliko su im jezička prava ugrožena, a ni da li postoji kontakt osoba za jezička prava u njihovoj opštini. Da postoji Kancelarija poverenika za jezike, zna samo jedan ispitanik, četvero misli da ne postoji, dok 39 ne zna. Samo jedan ispitanik zna da se može žaliti ukoliko javna institucija ne poštuje ravnopravnu upotrebu oba službena jezika, jedan ispitanik misli da ne može, a čak 42 ispitanih ne zna. Da postoji kontakt osoba za poštovanje ravnopravnosti jezika u njihovoj opštini zna samo jedan ispitanik, devetoro ne zna, dok 34 misli da ne postoji.

Od 44 ispitanika, što čini 30% građana Albanaca u opštini Zvečan, 64% govori i srpski, dok 36% ne zna srpski jezik ili zna vrlo slabo. Nepoznavanje jezika većine i međusobno nerazumevanje, ispitanici su naveli kao jedan od razloga iseljavanja iz opštine Zvečan, u neformalnom razgovoru sa našim anketarima.

Zaključak: Iako je prošlo već četiri godine od formiranja, opština Zvečan još uvek ne funkcioniše punim kapacitetom. Ono što pokazuje naše istraživanje, jeste da su građani Albanci koji žive u njoj, prevazišli strah i da slobodno odlaze u opštinu, služeći se svojim maternjim jezikom, ali potreba za tim nije velika, pošto imaju opštinsko odeljenje u selu Lipa. Novofirmirani Centar za civilnu registraciju, koji funkcioniše u samom gradu Zvečanu, radi zadovoljavajuće, kažu ispitanici, dokumenta dobijaju na svom jeziku, a nemaju problema sa sporazumevanjem sa šalterskim radnicima. Ipak, i pored relativnog zadovoljstva opštinskim uslugama, ispitanici ne znaju da postoji institucija kojoj se mogu obratiti za pomoć ukoliko su im jezička prava ugrožena. Za Kancelariju poverenika za jezike, njena ovlašćenja, kao i mogućnost da se upravo njima žale, ukoliko imaju problema sa nepoštovanjem Zakona o upotrebi jezika, koji garantuje ravnopravnu upotrebu srpskog i albansko jezika u javnim ustanovama, centralnim i lokalnim institucijama, za vrlo mali broj ispitanika. Za kontakt osobu, koju bi trebalo da ima svaka kosovska anketirani Albanci u opštini Zvečan nisu čuli, niti znaju da li postoji ili ne u njihovoj opštini.

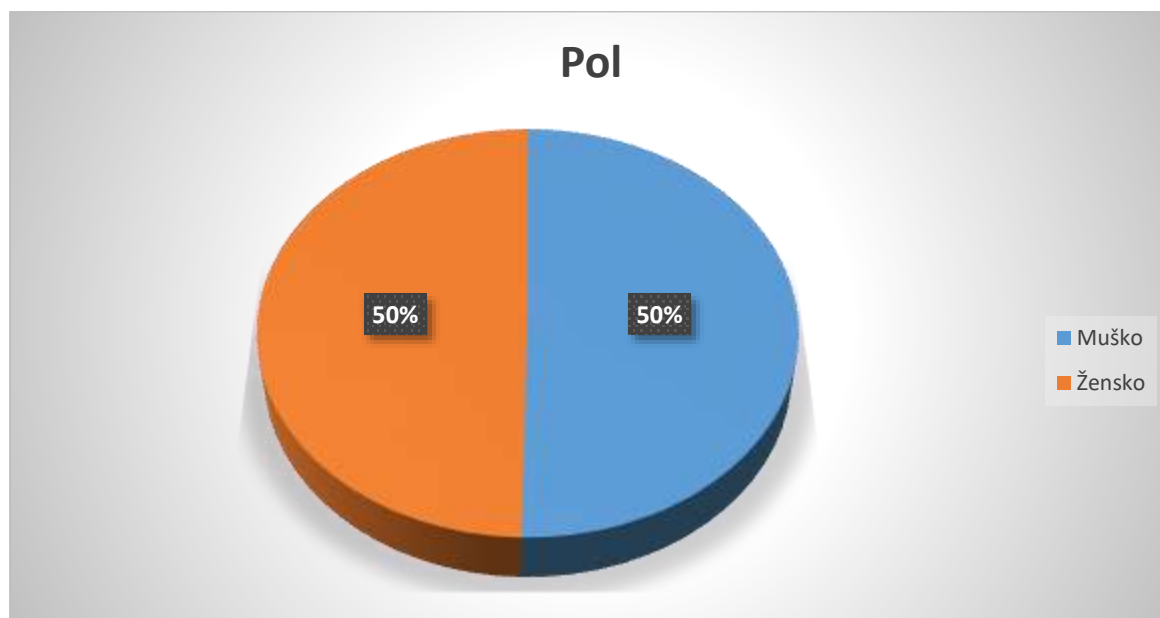
KAMENICA

Demografski pregled:

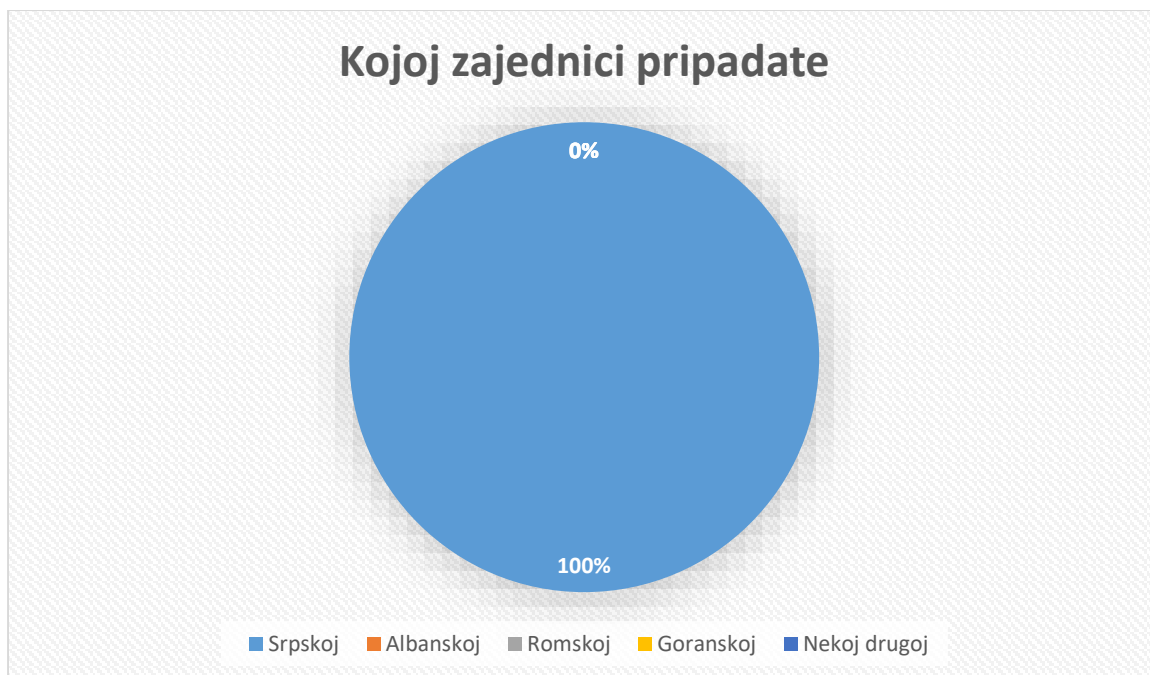
Naziv opštine	Kamenica
Ukupno stanovništvo	36 000
Većinsko stanovništvo	Albansko
Ukupan broj većinskog stanovništva	34 200
Ukupan procenat većinskog stanovništva	95%
Manjinsko stanovništvo u fokusu	Srpsko
Ukupan broj manjinskog stanovništva u fokusu	1550
Ukupan procenat anketiranih	20%

Opšti pregled ispitanika: U opštini Kamenica živi nešto manje od 1600 Srba, dok ih je pre oružanih sukoba na Kosovu živelo preko 10 000. Srbi većinom žive u razbacanim selima kameničke opštine, dok ih je u samom gradu oko 200. U selima su uglavnom siromašna staračka domaćinstva, niskog stepena obrazovanja, ali je funkcionisanje zdravstva i školstva po sistemu Republike Srbije, zadržao i veći broj mlađih i obrazovanijih osoba. Srbi u opštini Kamenica, na osnovu našeg utiska, žive slobodnije nego u ostalim delovima Kosova, slobodnije se kreću, prodaju svoje poljoprivredne proizvode, a većinska zajednica deluje daleko tolerantnije prema svojim komšijama Srbima nego na primer, u opštinama Peć, Istok, Gnjilane ili Srbica, a opštine Đakovicu i Dečane ne možemo ni porediti sa ovom opštinom na krajnjem istoku Kosova.

Narativno objašnjenje grafikona/dijagrama:

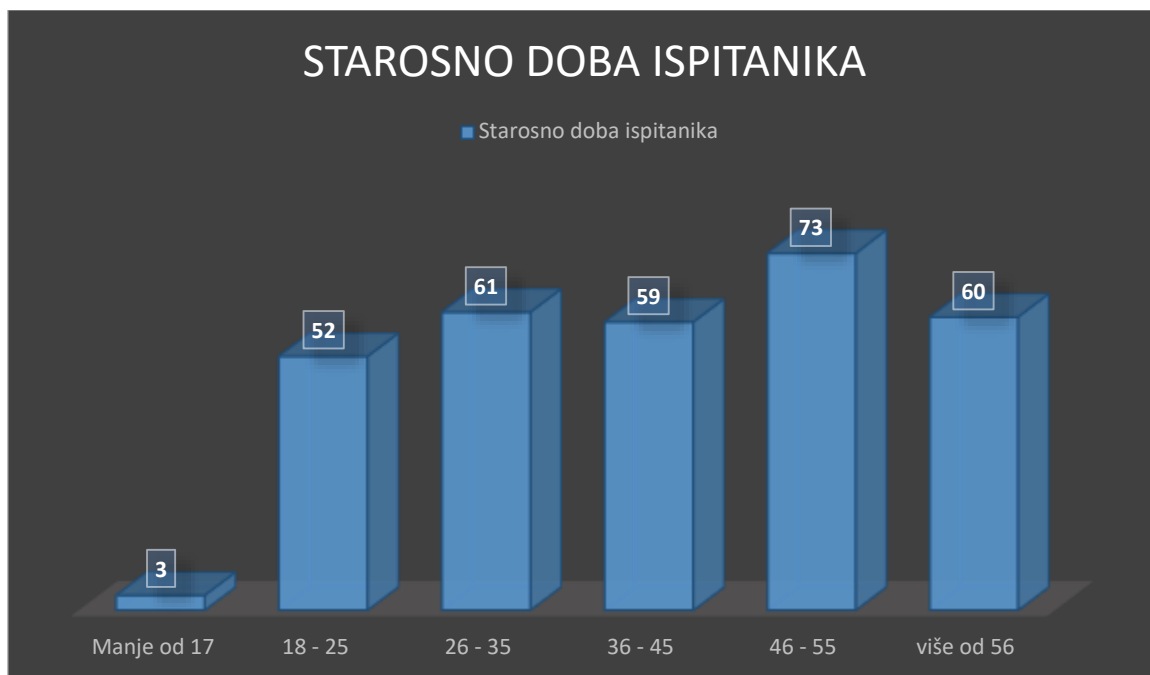
U opštini Kamenica, polovinu ispitanika na temu jezičkih prava i poštovanja Zakona o upotrebi jezika, činile su žene.

Kako je predviđeno projektom i njegovim ciljevima, ispitanici su bili isključivo Srbi koji žive u opštini Kamenica, u samom gradu i okolnim selima.

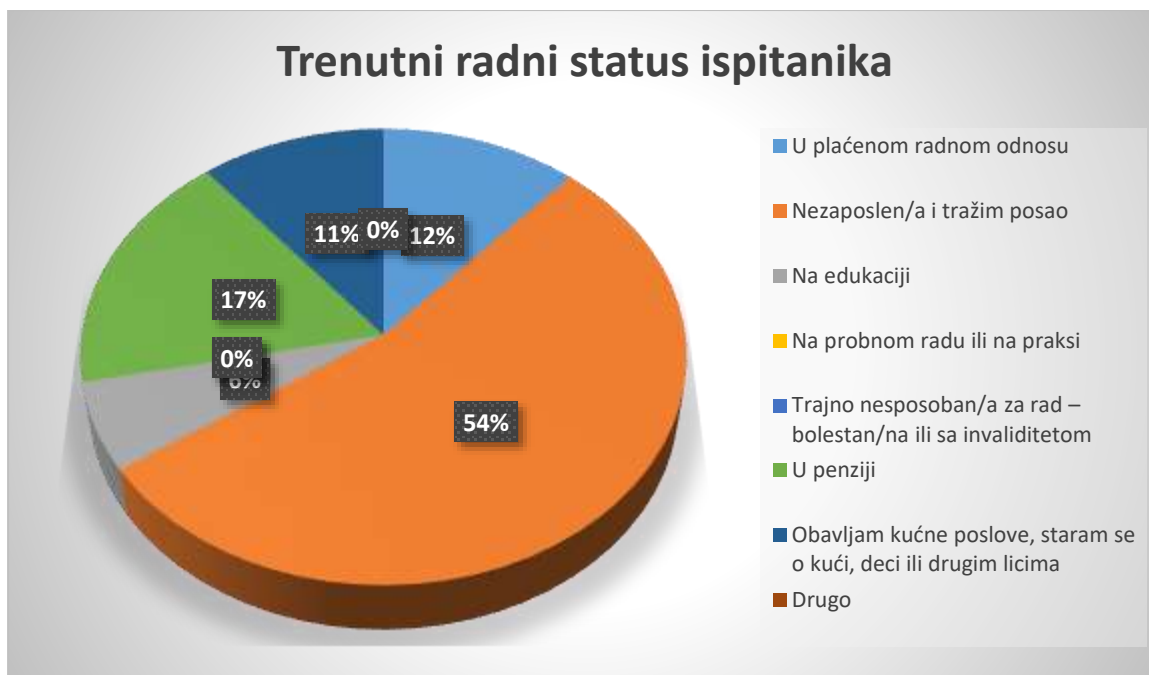
Srpski je maternji jezik 100% ispitanika.

Najviše ispitanika, njih 73 je starosti između 46 i 55 godina, dok je 61 ispitanik starosti između 26 i 35 godina. Više od 56 godina ima 60 ispitanika, između 36 i 45 godina ima 59 ispitanih lica, a 52 ispitanika je bilo između 18 i 25 godina starosti. Troje ispitanika je bilo mlađe od 17 godina.

Najviše ispitanika, njih 136 je završilo srednju stručnu školu, a samo osnovnu školu je završilo 97 ispitanih. Ispitano je 37 studenata, 23 sa završenim osnovnim studijima, sedmero anketiranih ima master diplome, dok osmoro nije nikada išlo u školu.

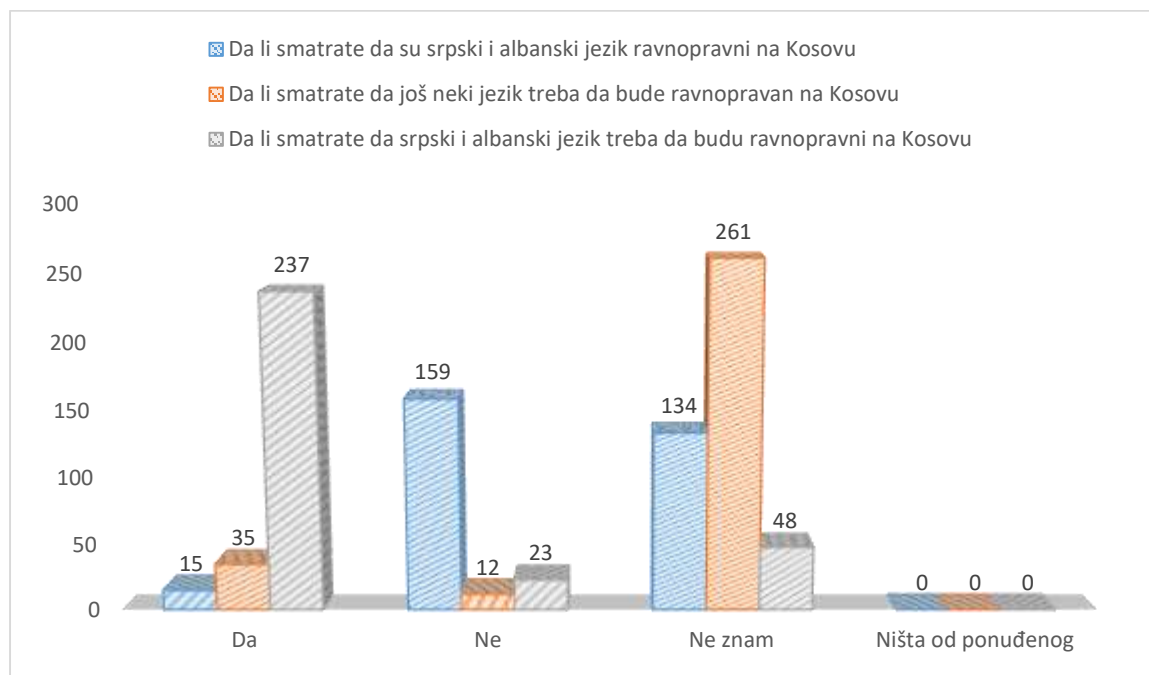
Najveći procenat anketiranih Srba u Kamenici je nezaposlen, njih 54%, 12% je zaposleno, a 11% obavlja kućne poslove, stara se o deci i kući. U penziji je 17% osoba sa kojima su razgovarali naši anketari.

Od anketiranih Srba u opštini Kamenica, njih 30% misli da osim srpskog i albanskog, postoji još neki službeni jezik na Kosovu, 31% kaže da su to srpski i albanski, dok čak 26%, i pored stepena obrazovanja, ne zna koji su službeni jezici na Kosovu. Da je službeni jezik samo albanski, misli 8% anketiranih, a 5% misli da je to samo srpski jezik.

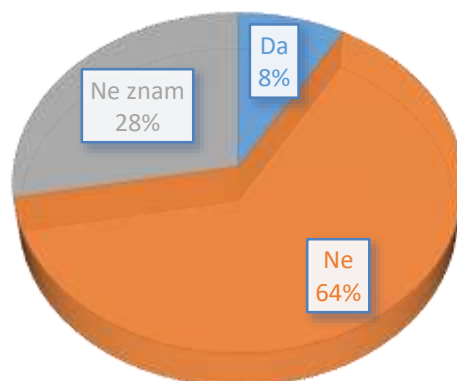

Zabrinjavajući podatak nam je dao odgovor na pitanje da li ispitanici znaju da postoji Zakon o upotrebi jezika na Kosovu. I pored relativno velikog broja obrazovanih ispitanika, samo 4% zna da taj zakon postoji. U neformalnom razgovoru sa ispitanicima smo saznali da smatraju da nikoga više nije briga za sudbinu Srba na Kosovu i da većina njih ne vidi svoju budućnost na ovim prostorima, kao i da će vrlo brzo sa svojim porodicama otići put centralne Srbije. Takođe, ispitanici tvrde da su zakoni na Kosovu samo „mrtvo slovo na papiru“.

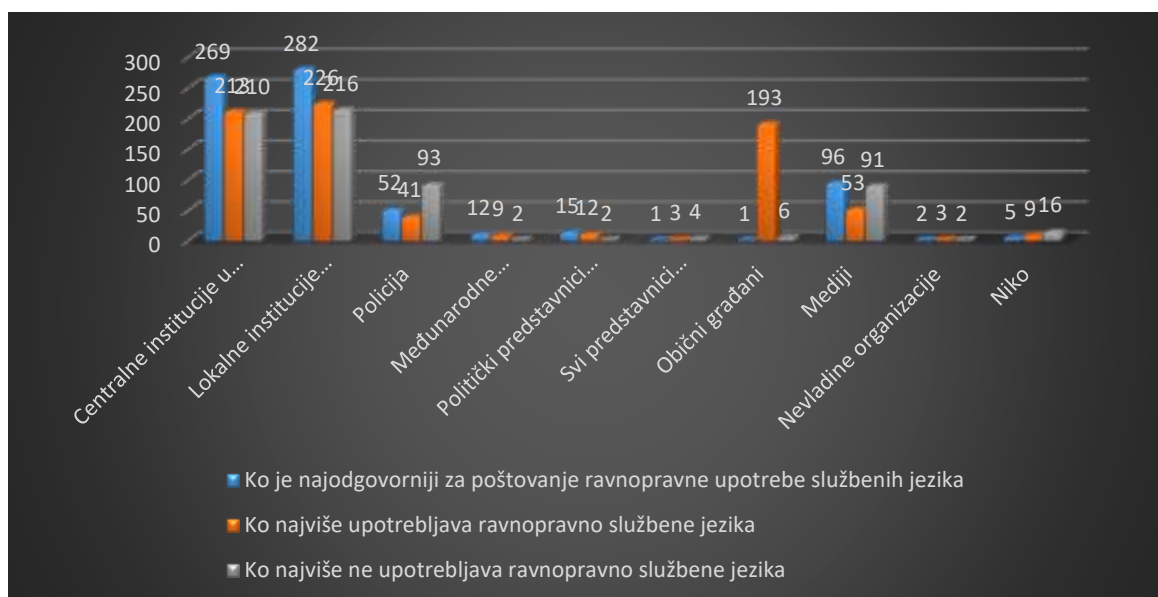

Potpuno suprotne odgovore na sledeća pitanja smo dobili od onih u opštinama Zvečan i Leposavić, u kojima su anketirani Albanci. Naime, čak 159 ispitanika smatra da srpski i albanski jezik nisu ravnopravni na Kosovu, 134 anketirane osobe ne zna odgovor na pitanje, a samo 15 misli da su ravnopravni. Da bi srpski i albanski trebalo da budu ravnopravni jezici, misli 237 ispitanika, 48 ne zna, dok 23 misli da ne bi trebalo. Dabi još neki jezik trebalo da bude ravnopravan u službenoj upotrebi, smatra 35 ispitanika, 12 kaže da ne bi trebalo, a čak 261 ispitanik kaže da ne zna.

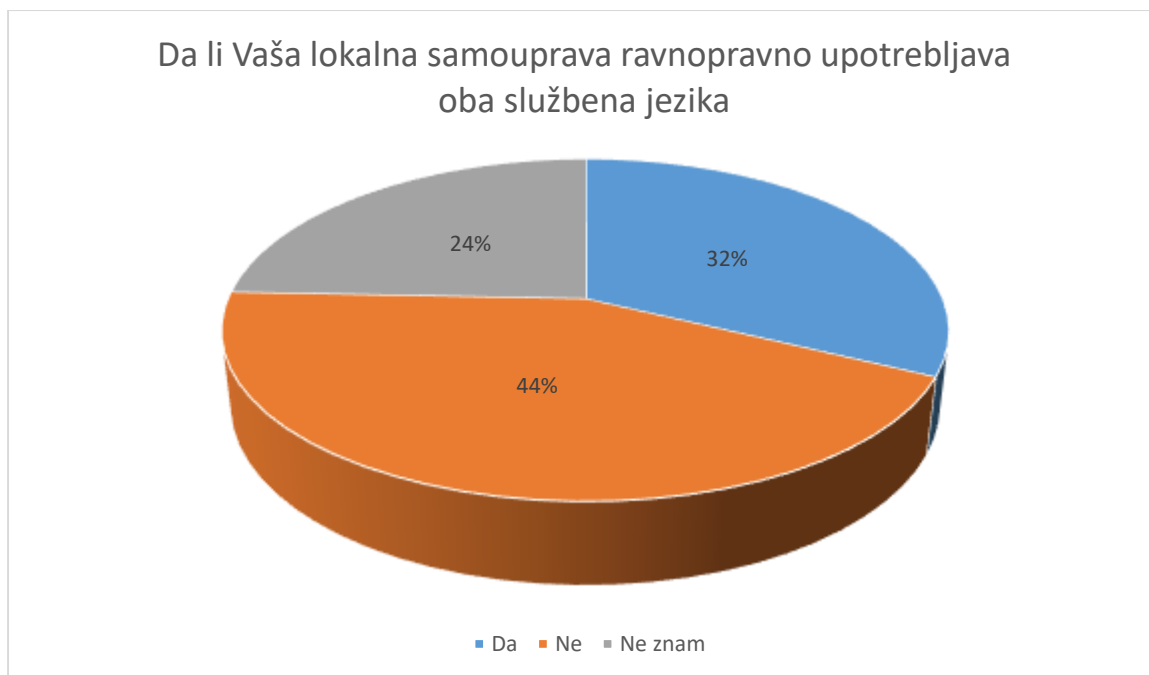
DA LI SU SRPSKI I ALBANSKI JEZIK JEDNAKO ZASTUPLJENI U JAVNOM ŽIVOTU KOSOVA

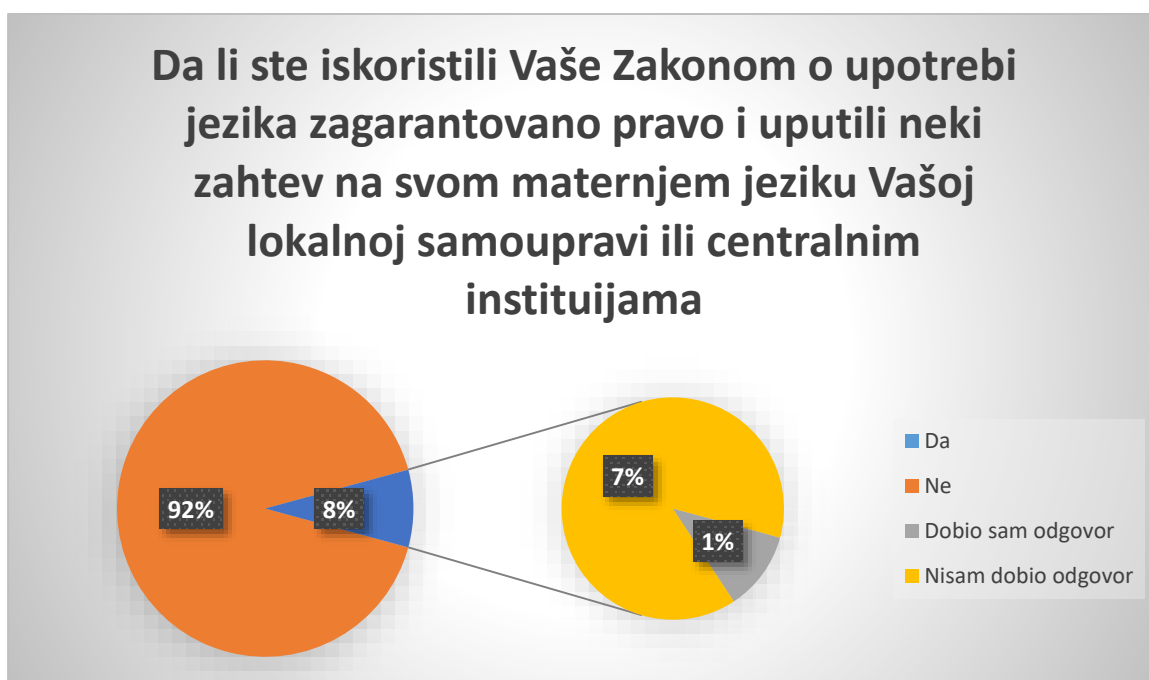
U skladu sa prethodnim odgovorima, većina anketiranih Srba u opštini Kamnica misli da srpski i albanski nisu jednako zastupljeni u javnom životu na Kosovu, čak njih 64%, 28% kaže da ne zna, a da su jednako zastupljeni smatra samo 8% ispitanika. Zanimljivo je da su pred kamerama, našim kolegama koji su radili u radio prilog, Srbi davali drugačiji odgovor, odnosno uglavnom su tvrdili da nemaju problema i da se srpski poštuje kao službeni jezik. Po našem mišljenju, ali i na osnovu onoga što smo saznali od ispitanika u neformalnom razgovoru, ipak je u pitanju još uvek prisutan strah od većinske zajednice.

Za poštovanje ravnopravne upotrebe službenih jezika na Kosovu, najodgovornije su centralne i lokalne institucije, smatraju ispitanici. Na trećem mestu su mediji, a posle njih je policija. Slede međunarodne i nevladine organizacije, pa tek onda lokalni politički predstavnici. Istovetne odgovore smo dobili na pitanje ko najviše upotrebljava, odnosno ne upotrebljava ravnopravno službene jezike na Kosovu. Ispitanici kažu da su to centralne institucije u Prištini, zatim lokalne institucije. Po mišljenju ispitanika, obični građani najviše poštuju ravnopravnu upotrebu službenih jezika. Nasuprot odgovora na ista pitanja na severu Kosova, gde to nije bio slučaj, među one koji najviše ne poštuju ravnopravnost službenih jezika, spadaju i mediji.

Suprotan odgovorod od onog koji su dobile naše kolege snimajući medijski prilog, dobili smo i na pitanje da li lokalna samouprava u kojoj žive ravnopravno upotrebljava i srpski, osim albanskog jezika. Čak 44% ispitanika smatra da ne poštuje, dok 32% kaže da poštuje, a 24% ne zna odgovor na pitanje. Kada su se uključile kamere, velika većina je rekla da se srpski ravnopravno upotrebljava u opštini Kamenica.

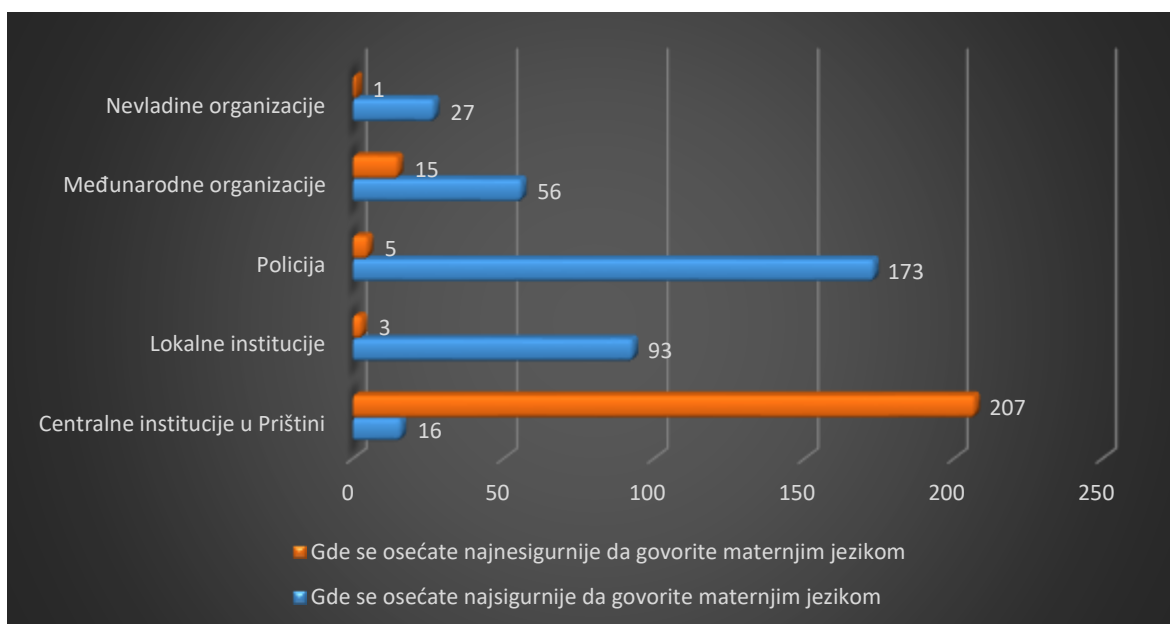

Samo 8% anketiranih je potvrdno odgovorilo na pitanje da li su uputili neki zahtev na srpskom jeziku nekoj lokalnoj ili centralnoj instituciji, a velika većina, preko 90% nije dobila odgovor na zahtev.

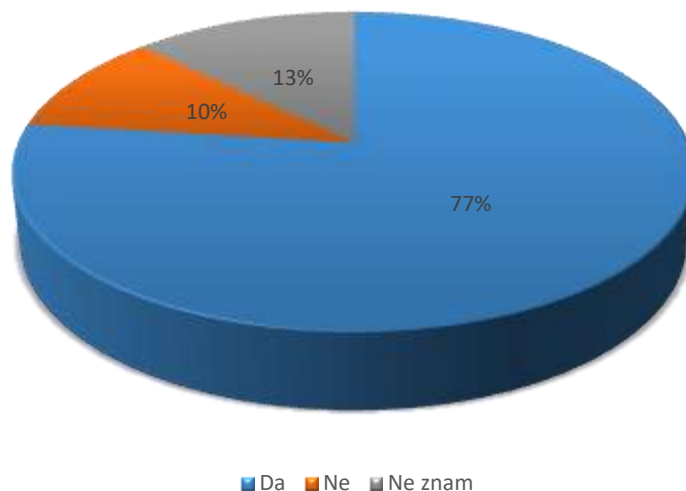

Srbi se još uvek ne osećaju sigurnim da govore svojim maternjim jezikom na kosovu, pokazuje naše istraživanje. Samo 20% anketiranih se oseća slobodnim kada govori svojim maternjim jezikom, 16% se ne oseća sigurnim, dok se ponekad oseća sigurnim 15%. Ponekad se ne oseća sigurnim 17% ispitanika, a odgovor na pitanje ne za čak 32%. Poslednji odgovor takođe ukazuje na nesigurnost da Srbi govore maternjim jezikom u opštini Kamenica, iako su pred kamerama tvrdili suprotno.

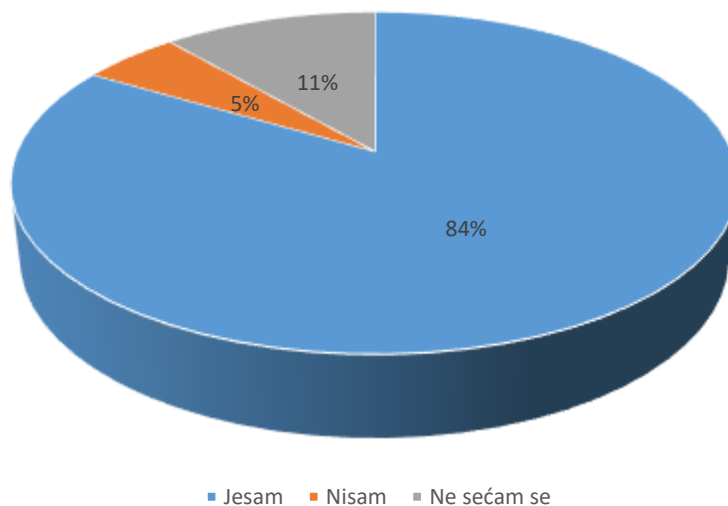
Kada govore srpski jezik, ispitanici Srbi se najsigurnije osećaju u policiji, čak njih 173, zatim u lokalnim institucijama, što je reklo 93 ispitanika, slede međunarodne, pa nevladine organizacije i tek na kraju centralne institucije u Prištini. Ako govore srpskim jezikom, najnesigurnije se ispitanici Srbi osećaju upravo u centralnim institucijama u Prištini, što je potvrdilo njih 207. Slede, što je zanimljivo, međunarodne organizacije, policija, pa tek onda lokalne institucije.

Da li se osećate sigurno da govorite svojim maternjim jezikom u Vašoj opštini

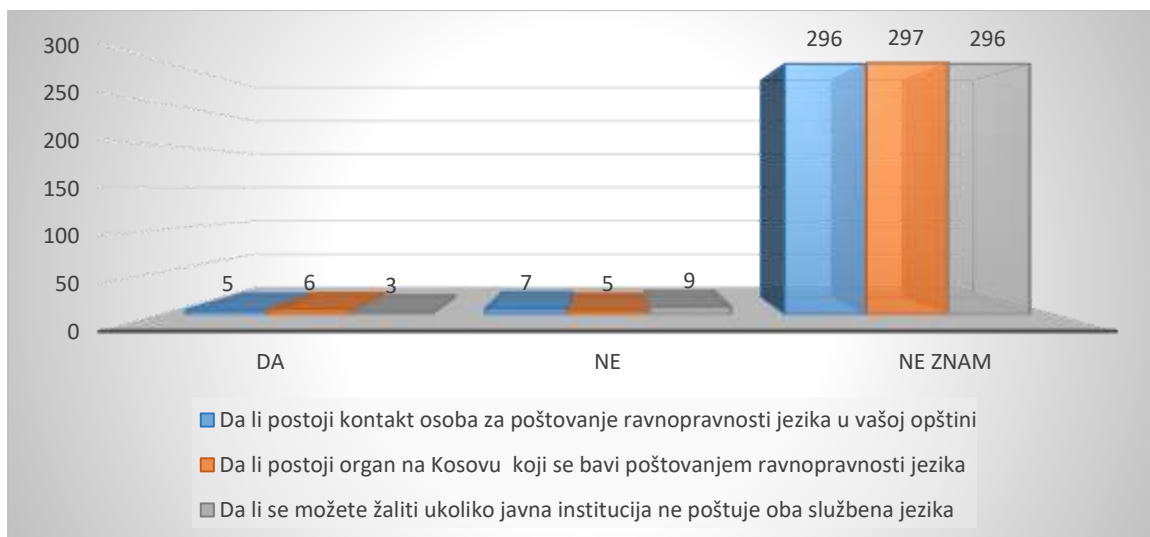

Iako su u prethodnim odgovorima rekli da nisu baš najsigurniji kada govore srpski u lokalnim institucijama, kada je u pitanju konkretno opštinska administracija u opštini Kamnica, 77% ispitanika je reklo da se oseća sigurnim kada govori srpski. Nesigurno se oseća 10%, dok je 13% reklo da ne zna.

Da li ste imali poteškoća da koristite javne usluge zato što službenik nije govorio drugi službeni jezik

Zbog toga što je na nekom od šaltera, na kome su im bile potrebne usluge, radio službenik ili službenica koji nisu zali srpski, 84% ispitanika su imali poteškoća, samo 5% nije imalo nikakvih problema, dok se 11% ne seća.

Za postojanje Kancelarije poverenika za jezike, o njenim ovlašćenjima, kao i o postojanju kontakt osobe zadužene za poštovanje ravnopravnosti službenih jezika u opštini Kamenica, ispitanici uglavnom ne znaju. Čak 296 ispitanih je reklo da ne zna da postoji kontakt osoba u samoj opštini kojoj se mogu obratiti za pomoć ukoliko imaju jezičkih problema. Da takva osoba ne postoji, sigurno je sedmoro ispitanih, dok petoro zna da takva osoba radi u opštinskoj administraciji. Da na Kosovu postoji organ koji se bavi poštovanjem ravnopravnosti jezika, zna samo šestoro ispitanih, petoro misli da ne postoji, dok čak 297 ispitanika ne zna. Devetoro ispitanika misli da ne postoji mogućnost žalbe ukoliko im je jezičko pravo uskraćeno ili ugroženo, samo troje zna da se mogu žaliti, dok 296 ispitanih Srba u opštini Kamenica, ne zna da postoji ta mogućnost.

Nasuprot ankete koja je sprovedena među Albancima u opštinama Leposavić i Zvečan, koja je pokazala da većina govori oba službena jezika, u opštini Kamenica je 43% ispitanih reklo da govori i albanski, pored srpskog, ali su to uglavnom bili stariji od 50 godina.

Zaključak: I pored kampanje pod nazivom „Vaš jezik, vaše pravo“, koju već nekoliko godina sprovodi Kancelarija poverenika za jezike, u opštini Kamenica većina Srba ne zna da takva

institucija uopšte postoji, a takođe Srbi ne znaju da se mogu žaliti nekome ukoliko su im ugrožena jezička prava. Ono što je karakteristično i što misli većina ispitanika, jeste da se još uvek ne osećaju sigurnim da na čitavom Kosovu slobodno govore svoj maternji jezik, a takođe većina misli da i pored postojanja Zakona o upotrebi jezika, javne institucije ne koriste oba službena jezika ravnopravno. Najveću nesigurnost dok govore svoj maternji jezik, Srbi osećaju u centralnim prištinskim institucijama, iako je prošlo osamnaest godina od oružanih sukoba i devet godina od donošenja zakona kojim se reguliše ravnopravna upotreba srpskog i albanskog jezika.

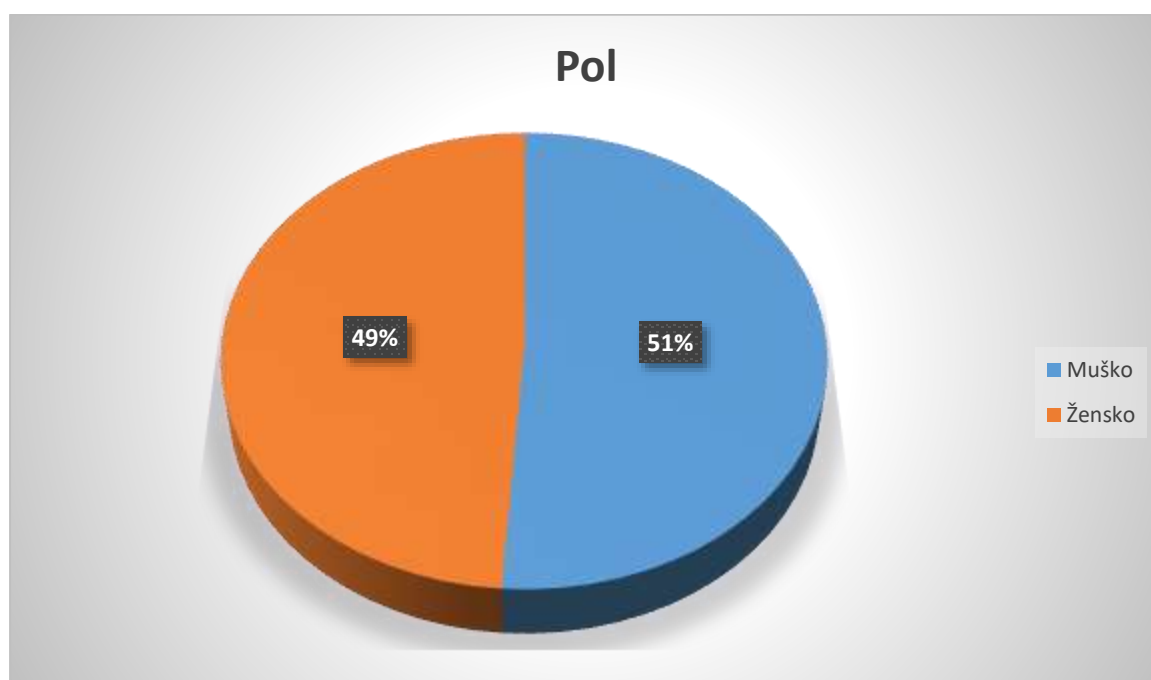
KLINA

Demografski pregled:

Naziv opštine	Klina
Ukupno stanovništvo	38 500
Većinsko stanovništvo	Albansko
Ukupan broj većinskog stanovništva	37 200
Ukupan procenat većinskog stanovništva	96,60%
Manjinsko stanovništvo u fokusu	Srpsko
Ukupan broj manjinskog stanovništva u fokusu	350
Ukupan procenat ispitanih	26%

Opšti pregled ispitanika: Srbi u opštini Klina uglavnom žive u okolnim selima, dok ih u samom gradu ima manje od destoro. To su uglavnom povratnici na svoja imanja, jer su 1999. godine, svi Srbi napustili ovu opštinu, a po podacima Ministarstva za povratak i zajednice u Vladi Kosova, više od 95% objekata koji su pripadali Srbima, bili su zapaljeni i devastirani. Povratnici su uglavnom ljudi stariji od 55 godina, a dece i mladih do 30 godina ima manje od petine ukupnog broja preostalih Srba u opštini Klina. Veoma su česte pljačke i napadi na povratnike u ovoj opštini, koje Srbi smatraju etnički motivisanim, dok u zvaničnim izjavama predstavnika policije i lokalne samouprave, to negiraju i nazivaju klasičnim krađama. Najveći broj Srba u Klini i okolnim selima imaju završenu srednju školu, dok je manji broj fakultetski obrazovanih, zaposlen u školstvu i zdravstvu, u sistemu Republike Srbije.

Narativno objašnjenje grafikona/dijagrama:

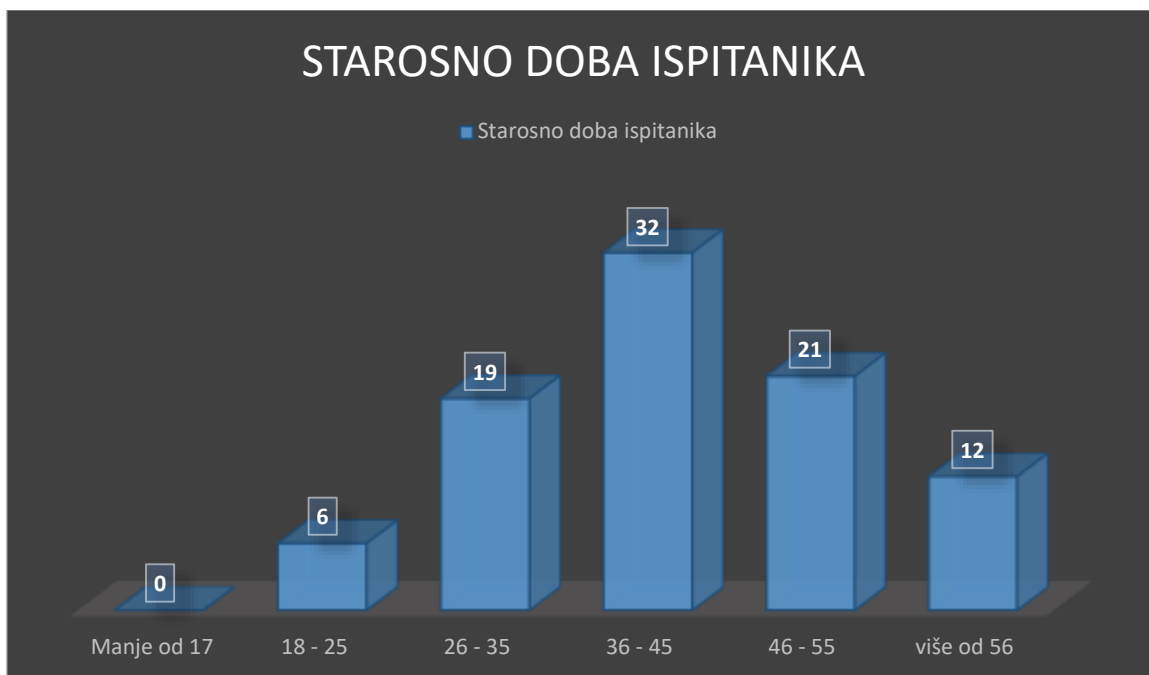
Od 90 ispitanika u opštini Klina, 49% je bilo ženskog, a 51% muškog pola.

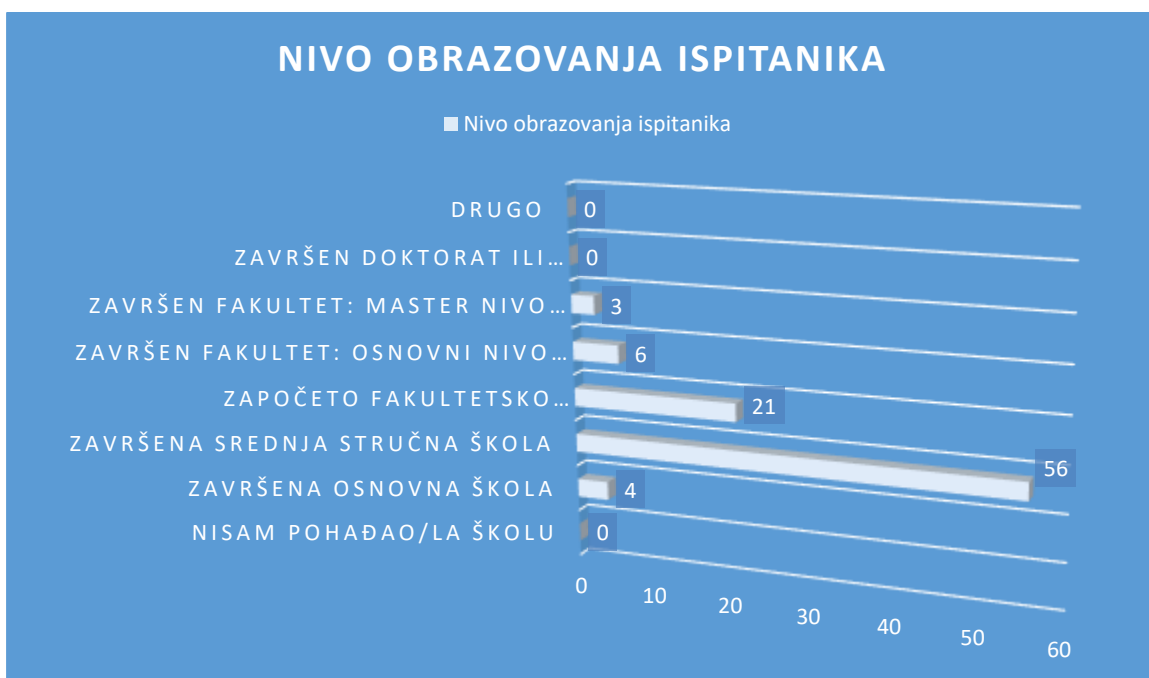
Kako je i predviđeno projektom, 100% ispitanika prpada srpskoj zajednici.

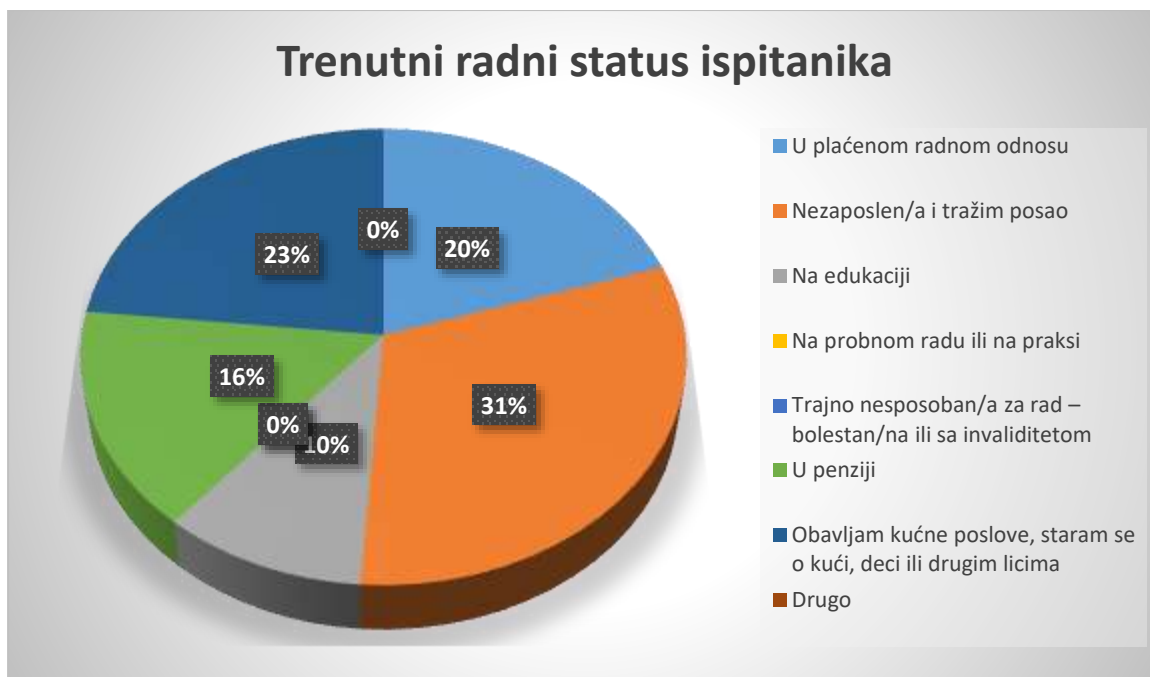
Srpski je maternji jezik 100% ispitanika.

Iako većinu preostalih Srba u opštini Klina čine osobe starije od 55 godina, zahvaljujući obilasku više od sedam sela, u anketi imamo 32 ispitanika starosti od 36 do 45 godina, 21 osobu između 46 i 55 godina, a 19 ispitanih je starosne dobi između 26 i 35 godina. Više od 56 godina ima 12 ispitanika, a šestoro ima između 18 i 25 godina.

Što se tiče nivoa obrazovanja, najviše ispitanika, njih 56 ima diplomu srednje stručne škole, 21 ispitanik je student, šestoro ima završene osnovne studije, troje ima master diplomu, a četvero ima završenu samo osnovnu školu.

Kada je u pitanju radni status, 31% ispitanika, Srba u opštini Klina je nezaposleno, 20% je u radnom odnosu, a 16% su penzioneri. Na školovanju je 10% ispitanika, dok je 23% anketiranih reklo da obavlja kućne poslove, odnosno da se stara o deci i kući.

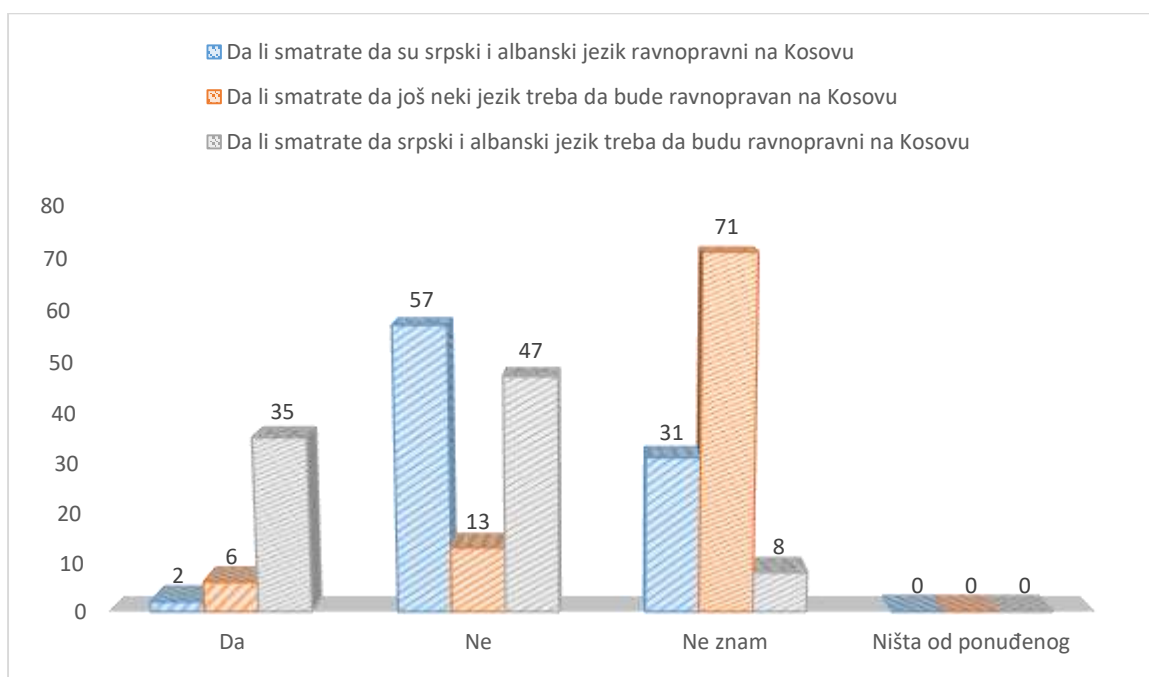

Da ne zna koji su službeni jezici na Kosovu, izjasnilo se 34% ispitanika, a 32% je znalo da su to srpski i albanski. Da je još neki jezik, osim srpskog i albanskog, službeni jezik na Kosovu, misli 29%, da je jedino albanski službeni, misli 2%, a da je samo srpski službeni, kaže 3% ispitanih.

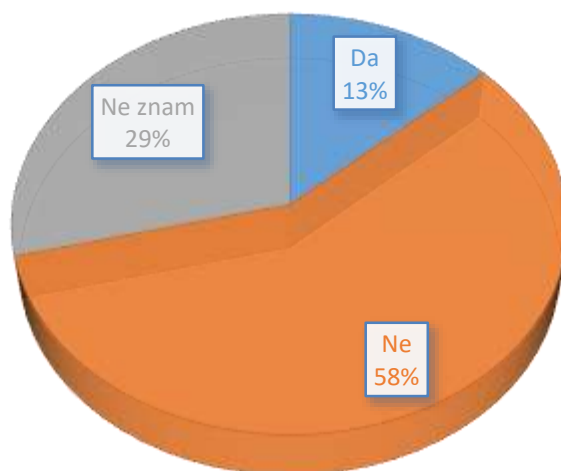

Ogromna većina ispitanih, čak 96% kaže da ne zna da postoji Zakon o upotrebi jezika, kojim je regulisana ravnopravna službena upotreba srpskog i albanskog jezika.

Da su srpski i albanski jezik ravnopravni na Kosovu, misli samo dvoje ispitanika, dok 57 kaže da nisu. Osmoro ispitanika ne zna da li su srpski i albanski ravnopravni, a čak 71 ispitanik ne zna da li bi trebalo da još neki jezik bude ravnopravan sa srpskim i albanskim. Zanimljiv je odgovor na pitanje da li bi srpski i albanski trebalo da budu ravnopravni, jer je većina, njih 47 odgovorila negativno, ne želeći da daje objašnjenje. Da bi srpski i albanski trebalo da budu ravnopravni jezici na Kosovu, smatra 35 ispitanih, dok osmoro ne zna.

DA LI SU SRPSKI I ALBANSKI JEZIK JEDNAKO ZASTUPLJENI U JAVNOM ŽIVOTU KOSOVA

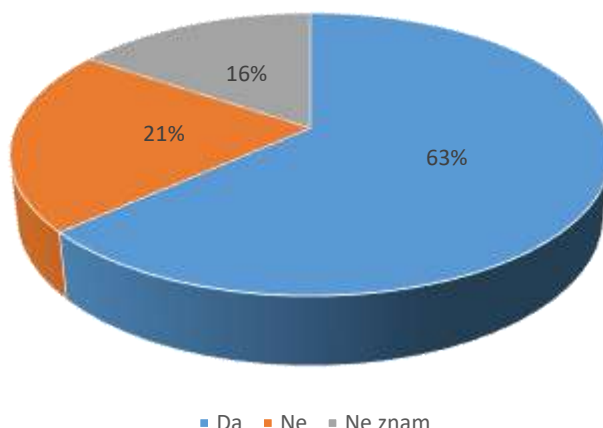

Da srpski i albanski jezik nisu ravnopravno i podjedako zastupljeni u javnom životu, medijima i institucijama, misli 58% ispitanih. Samo 13% kaže da jesu, dok 29% ne zna.

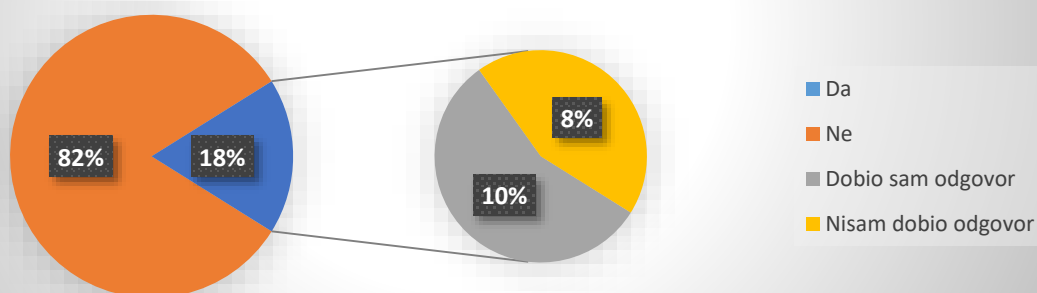
Najodgovornijim za poštovanje ravnopravne upotrebe službenih jezika na Kosovu, ispitanici smatraju centralne i lokalne institucije, a 24 ispitanika misli da su svi podjednako odgovorni. Slede obični građani, međunarodne organizacije i policija. Takođe, ispitanici smatraju i da centralne i lokalne institucije najviše upotrebljavaju oba službena jezika, a sa druge strane, oni najviše i krše Zakon o upotrebi jezika, odnosno najmanje ravnopravno koriste srpski i albanski jezik. Zanimljivo je da je devetoro ispitanika reklo da niko ne upotrebljava ravnopravno oba službena jezika na Kosovu.

Da li Vaša lokalna samouprava ravnopravno upotrebljava oba službena jezika

Čak 63% ispitanika kaže njihova lokalna samouprava ravnopravno upotrebljava oba službena jezika, 21% kaže da ne upotrebljava, dok 16% ne zna. Ono što su primetili naši anketari, u opštini se ne koriste ravnopravno oba jezika. Na primer, zahtev za izvod iz katastra je samo na albanskom jeziku, na kancelarijama postoje dvojezični natpisi, ali je prevod na srpski daleko od pravilnog i standardizovanog. Putokaza prema srpskim selima nema, dok je na većini putokaza koji postoje, toponim na srpskom premazan crnom farbom ili precrtan.

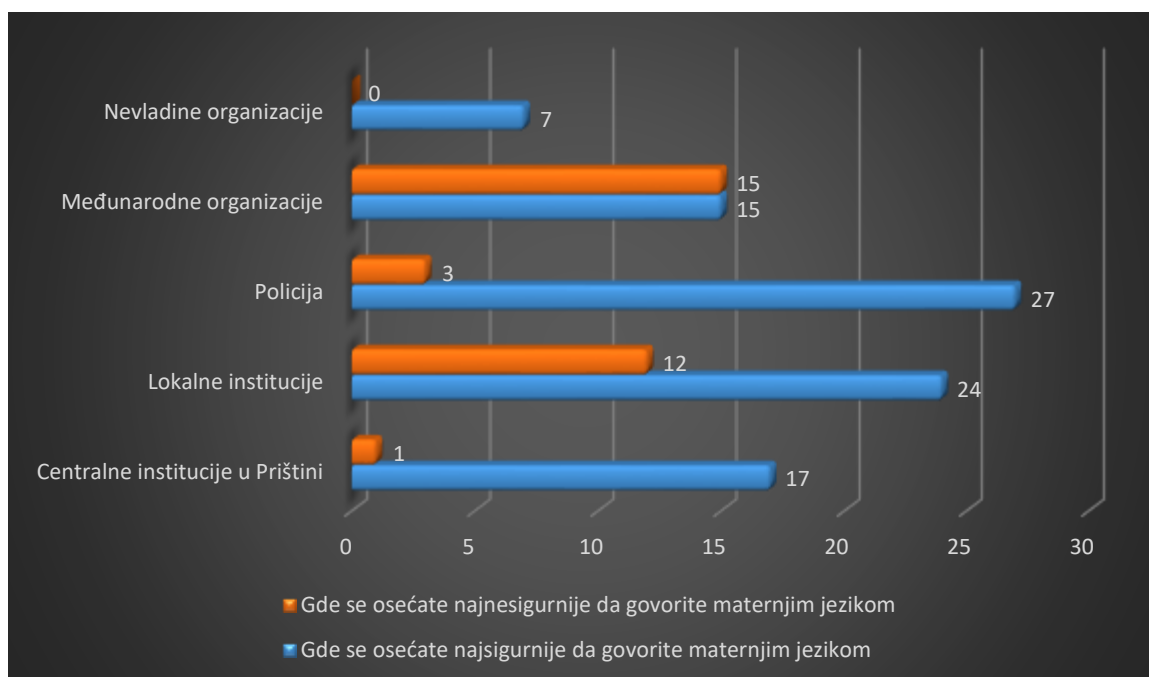
Da li ste iskoristili Vaše Zakonom o upotrebi jezika zagarantovano pravo i uputili neki zahtev na svom maternjem jeziku Vašoj lokalnoj samoupravi ili centralnim institucijama

Kao i u ostale tri opštine, u kojima smo uradili istraživanje, i u opštini Klina nam je većina rekla da nije iskoristila svoje zakonom zagarantovano pravo i da nisu uputili neki zahtev na svom maternjem jeziku ni lokalnoj samoupravi, niti centralnim institucijama, što je zaista čudno. Uglavnom, od 18% ispitanih, koji su rekli da jesu uputili zahtev na svom jeziku, malo više od polovine je dobilo odgovor, dok ostali nisu.

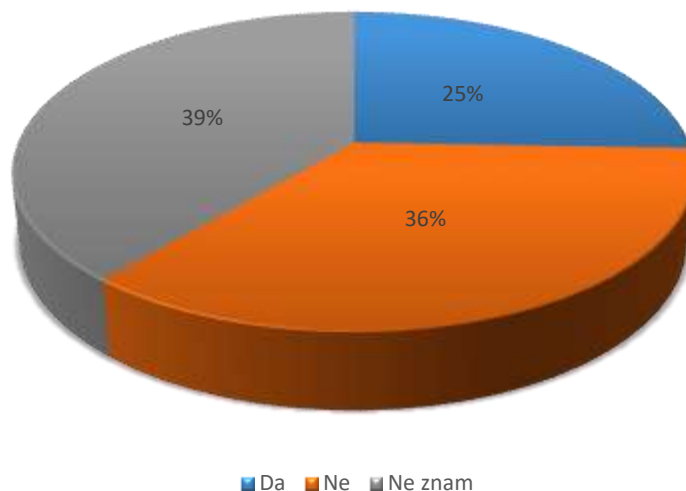

Da slobodno mogu govoriti svojim maternjim jezikom na Kosovu, reklo je 29% ispitanika, dok je 32% odgovorilo da to mogu samo ponekad. Ponekad ne smeju da govore slobodno maternjim jezikom, reklo je 18% ispitanika, ne zna da li sme 4%, dok 17% misli da ne sme.

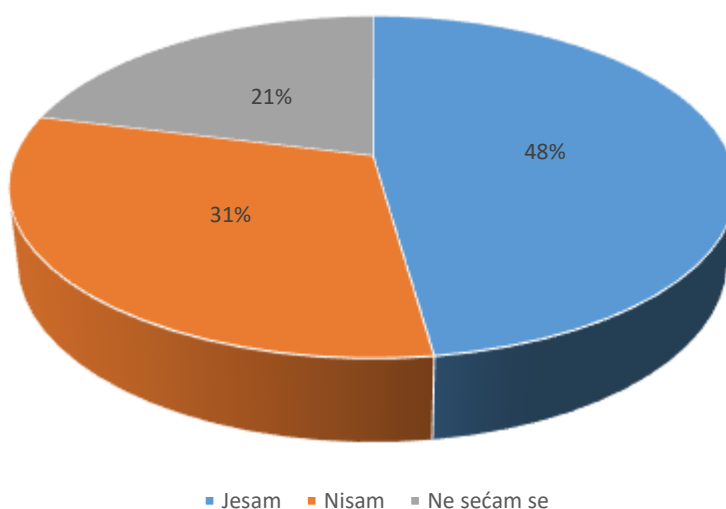
Izuzetno zanimljiv i neobičan odgovor smodobili na pitaje gde se osećaju najnesigurnije kada govore svoj materji jezik. Čak 15 ispitanika je reklo da su to međunarodne organizacije, a zatim slede lokalne institucije. Na trećem mestu gde se ne osećaju sigurnim da govore srpskim jezikom je policija, pa tek onda centralne institucije u Prištini. Dok govore svoj maternji jezik, 27 ispitanika se nasigurnije oseća u policiji, 24 u lokalnim institucijama, a 17 u centralnim institucijama u Prištini. Na kraju su međunarodne i nevladine organizacije.

Da li se osećate sigurno da govorite svojim maternjim jezikom u Vašoj opštini

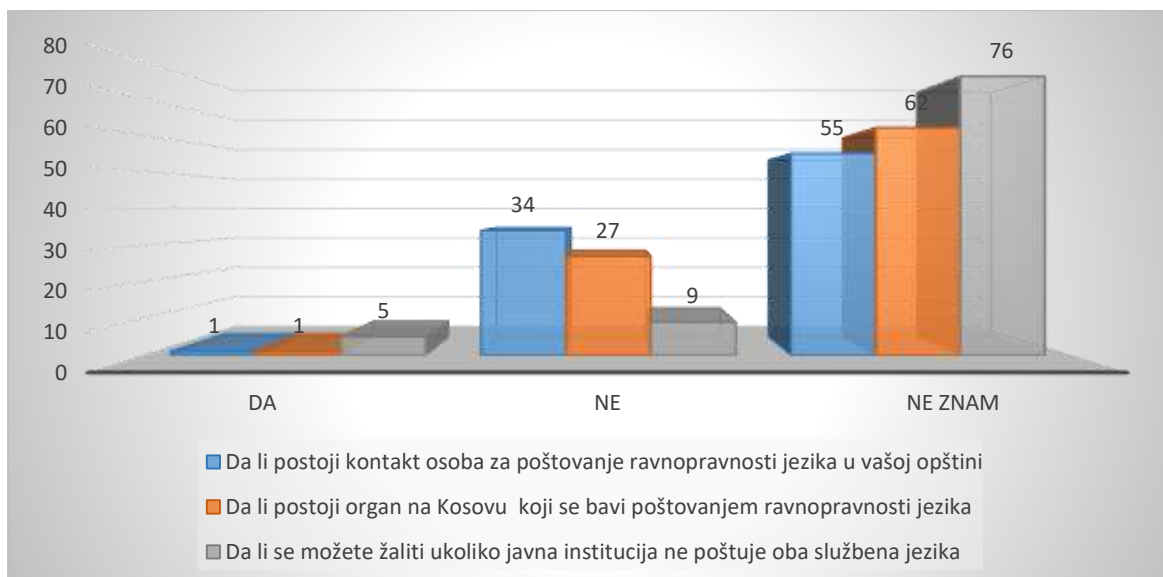

Čak 39% ispitanika ne zna da li se oseća sigurnim ako govori maternjim jezikom u svojoj opštini, 25% kaže da se oseća sigurnim, dok se 36% ne oseća sigurnim kada govori srpskim jezikom u opštini Klina.

Da li ste imali poteškoća da koristite javne usluge zato što službenik nije govorio drugi službeni jezik

Srbi u opštini Klina su nam u neformalnom razgovoru rekli da javne usluge u njihovoj opštini dobrim delom zavise od raspoloženja i dobre volje službenika iz većinske zajednice. To je potvrdio i odgovor na sledeće pitanje. Naime, 48% ispitanih je reklo da su imali problem da koristi javne usluge zato što zaposleni nije govorio drugi službeni jezik, u ovom slučaju, srpski. Veliki broj ispitanih se ne seća da li je imao nekada takav problem, čak 21%.

Iako je jedan projekat o poštovanju Zakona o upotrebi jezika sproveo i CSD, prosto je neverovatno koliko su i dalje Srbi malo informisani o tome da postoji institucija koja je zadužena da vodi računa o poštovanju ravnopravnosti jezika i na centralnom i lokalnom nivou. Naime, samo po jedan ispitanik zna da postoji organ na Kosovu koji se bavi poštovanjem ravnopravnosti jezika, kao i kontakt osoba koja se poštovanjem ravnopravnosti jezika bavi na nivou opštine. Da ne postoji organ koji se bavi ravnopravnošću jezika na Kosovu, odnosno Kancelarija poverenika za jezike, smatra 27 ispitanika, dok 34 misli da ne postoji ni kontakt osoba za iste probleme na nivou opštine. Ne zna da postoji organ koji se bavi Zakonom o upotrebi jezika 62 ispitanika, a 55 ne zna da u opštini postoji kontakt osoba koja se bavi istim poslom. Sa mogućnošću žalbe ukoliko javna institucija ne poštuje oba službena jezika, upoznato je samo petoro ispitanika, dok devetoro misli da se nema kome žaliti. Velika većina ispitanika, njih 76 ne zna da postoji institucija ili pojedinac kojima se mogu žaliti ako im je ugroženo jezičko pravo.

U opštini Klina veoma mali broj Srba govori albanski jezik, samo 19% od anketiranih u našem istraživanju.

Na osnovu istraživanja koje smo sproveli u opštinama Leposavić, Zvečan, Kamenica i Klina, doneli smo preporuke centralnim i lokalnim institucijama, kao i međunarodnim i nevladinim organizacijama i medijima.

PREPORUKE:

1. Potrebno je da kosovske institucije dodele odgovarajuća finansijska sredstva kako bi se povećali ljudski i tehnički resursi u cilju primene Zakona o upotrebi jezika (prevodioci, oprema za simultano prevođenje, edukacija zaposlenih)
2. Nevladine i međunarodne organizacije bi trebalo kroz različite projekte mnogo više da rade na podizanju svesti svih kosovskih zajednica o njihovim jezičkim pravima
3. Pokretanje kampanje o postojanju Kancelarije poverenika za jezike i o ovlašćenjima te kancelarije
4. Pokretanje kampanje o mogućnosti žalbe Kancelariji poverenika u slučaju kršenja jezičkih prava bilo koje zajednice
5. Češće posete zaposlenih u Kancelariji poverenika za jezike lokalnim samoupravama i obilazak mesta u kojima žive manjinske zajednice
6. Edukacija zaposlenih u javnim službama o Zakonu o upotrebi jezika, kao i kursevi učenja oba službena jezika
7. Isticanje putokaza na oba službena jezika i kažnjavanje onih koji ih uništavaju
8. Obezbeđenje odgovarajućih radnih uslova za opštinske i centralne prevodilačke jedinice
9. Sve kosovske opštine treba da obezbede uslove da se Zakon o upotrebi jezika u potpunosti primenjuje na lokalnom nivou.
10. U svim opštinama treba da postoji mogućnost da se dokumenta za građane izdaju na službenim jezicima opštine, a prilikom sastavljanja dokumenata koji se dostavljaju građanima na osnovu njihovog zahteva, službenici opština treba da poštuju gramatička i pravopisna pravila jezika na kojem se izdaje dokument.
11. Treba obezbediti budžet da bi sve opštine mogle da imaju svoj veb portal koji mora da bude na svim službenim jezicima u toj opštini i ažuriran na svim jezicima.

OČEKIVANI REZULTATI:

Prikaz jedinstvene analize stanja i potreba građana po pitanju upotrebe jezika u opštinama koje su delimično bile zapostavljene, a multietničkog su sastava

- Povećanje svesti građana i institucija o postojanju Zakona o upotrebi jezika i posledica koje mogu imati ako ga krše
- Promocija rada i napora Kancelarije poverenika za jezike kao institucije koja treba biti prva adresa na koju bi građani trebalo da budu upućeni
- Povećanje svesti građana o neophodnosti žalbi, ne bi li ostvarili svoja prava na jezik koja su ugrožena kroz medijsku kampanju i istraživanje
- Ažuriranje postojeće Strategije Kancelarije poverenika za jezike i pronalaženje zajedničkog rešenja da Strategija bude usvojena